

Nieuws- barometer

Vinger aan de pols rond jongeren en (nep)nieuws

Editie 2022

Voorwoord

Beste lezer

We presenteren je graag de eerste editie van de Nieuwsbarometer.

De Nieuwsbarometer is een meetinstrument **dat nieuwsgebruik en nieuwswijsheid van Vlaamse tieners en jongeren** van 12 tot 26 jaar (hierna 'jongeren') in kaart brengt. De bedoeling is om elke twee jaar met een geüpdatet versie te komen en zo over langere periode het nieuwsgebruik van jongeren weer te geven. Het doel van de Nieuwsbarometer is dan ook een **vinger aan de pols houden rond jongeren en nieuws, met expliciete aandacht voor desinformatie**.

De centrale onderzoekersvragen zijn:

1. **Hoe raadplegen** Vlaamse jongeren **nieuws**?
  - a. *Hoe vaak* raadplegen ze nieuws?
  - b. *Hoe raadplegen* jongeren nieuws? Welke kanalen (toestellen, kanalen en nieuwsmerken) verkiezen ze?
2. **Hoe nieuwswijs** zijn Vlaamse jongeren?
  - a. Wat is de *kennis* van jongeren met betrekking tot nieuws en nepnieuws?
  - b. Wat is de *attitude* van jongeren ten aanzien van nieuws en nepnieuws?
  - c. Hoe groot is het *vertrouwen in nieuws* bij jongeren?
3. Hoe gaan jongeren om met **desinformatie**?
  - a. Wat is de *kennis* van jongeren met betrekking tot desinformatie?
  - b. Hoe goed kunnen jongeren *desinformatie herkennen*?
  - c. Wat is de *attitude* van jongeren ten aanzien van desinformatie?

Van november 2021 tot januari 2022 werd een grootschalige survey verspreid bij Vlamingen van 12 tot 26 jaar. **De vragenlijst omvat thema's als nieuwsgebruik, nieuwsinteresse, attitudes ten aanzien van nieuws en kennis van nieuwsproductie. Daarnaast focust het ook op hoe jongeren reageren op desinformatie en nepnieuws.** Dit rapport omvat de antwoorden van **1139 jongeren** en is representatief gemaakt door weging voor geslacht en leeftijd.

Veel leesplezier!

dr. Kristin Van Damme, dr. Clio Janssens en Wim Vanhenden

www.arteveldehogeschool.be/nieuwsbarometer

Inhoud

Voorwoord	2
Inhoud	3
Key take-aways	5
Nieuwsgebruik.....	5
Houding tegenover nieuws	7
Jongeren en desinformatie.....	8
Nieuwswijsheid.....	9
Profielen.....	10
Conclusies.....	11
1 Context van het onderzoek	13
1.1 Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek	13
1.2 Breder wetenschappelijk en maatschappelijk kader	15
1.3 Focus op jongeren en nieuws	16
2 Methodologie	17
2.1 Meetinstrument.....	17
2.2 Dataverzameling.....	19
2.3 Steekproefbeschrijving.....	20
2.4 Profilering.....	23
3 Nieuwsprofielen	24
4 Nieuwsgebruik	27
4.1 Toestellen voor nieuws.....	27
4.2 Online nieuwsbronnen	29
4.3 Nieuwsmerken	34

5	Houding tegenover nieuws.....	39
5.1	Nieuwsinteresse.....	39
5.2	Nieuwsattitudes.....	42
5.3	Sociale norm.....	44
5.4	Meningen over nieuwsmedia.....	46
6	Jongeren en nepnieuws.....	52
6.1	Houding t.o.v. nepnieuws.....	52
6.2	Nepnieuws of fake news gekend.....	54
6.3	Strategieën om betrouwbaarheid nieuws in te schatten.....	55
6.4	Test stellingen nepnieuws.....	57
6.5	Misinformatie herkennen.....	59
7	Nieuwswijsheid.....	72
7.1	Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid.....	72
7.2	Korte kennistest.....	75
7.3	Nieuwswijs gedrag begrijpen.....	79
8	Bronnenlijst.....	81
9	Bijlages.....	83
9.1	Vragenlijst.....	83
9.2	Lijst van alle figuren.....	83
9.3	Lijst van alle tabellen.....	84
	Meer weten?.....	86

Key take-aways

Nieuwsgebruik

1. Het is een mythe om te denken dat jongeren geen nieuws gebruiken: **negen op de tien jongeren** komt via een **toestel (bijna) dagelijks nieuws** tegen. De **smartphone** is het toestel en **sociale media** hét kanaal bij uitstek waarmee jongeren nieuws volgen.
2. De belangrijkste toestellen voor jongeren om dagelijks het nieuws te volgen zijn de **smartphone** (75%), **computer** (40%), (nationale) **televisie** (33%) en **radio** (31%).
3. Jongeren combineren vaak verschillende online nieuwsbronnen: gemiddeld raadplegen ze **2,82 online bronnen per week**.
4. Sociale media zijn een belangrijke nieuwsbron voor jongeren, vooral **Instagram** (58%) en **Facebook** (41%). TikTok is opvallend populairder bij jongere leeftijdsgroepen, Facebook bij oudere. 1 op de 3 12-15-jarigen raadpleegt ook nieuws via YouTube.
5. **Populaire nieuwsmerken** zijn VRT NWS, HLN en Het Nieuwsblad wat online nieuws betreft. QMusic en MNM zijn populaire radiozenders om nieuws te volgen. Op televisie is VTM Nieuws iets meer in trek bij jongeren dan Het Journaal van VRT.

Houding tegenover nieuws

1. Jongeren vinden **politiek nieuws het minst interessant**, maar die interesse stijgt wel met leeftijd.
2. **De thema's waarin jongeren geïnteresseerd zijn, variëren tussen de leeftijden.** Enerzijds neemt de interesse toe bij thema's als maatschappelijke kwesties, human interest en politiek. Interesse in criminaliteit en rampen, celebrity en sport neemt dan weer af bij de oudere leeftijdsgroepen.
3. Vooral intrinsieke motivatie zet jongeren aan het nieuws te volgen: **jongeren volgen het nieuws omdat ze dat nuttig en belangrijk vinden.** Wanneer we deze motivaties uitsplitsen naar de verschillende leeftijdscategorieën, dan zijn ze in stijgende lijn: hoe ouder de jongeren, hoe nuttiger, leuker én belangrijker ze nieuws (raadplegen) vinden.
4. **4 op 5 jongeren is ervan overtuigd dat leerkrachten en ouders het nieuws aandachtig volgen.** Slechts 32% denkt dat hun vrienden aandachtig het nieuws volgen.
5. Er is **weinig bereidheid om te betalen** voor nieuws achter een betaalmuur: slechts 15% deed dit al.
6. **Jongeren vinden nieuws over het algemeen duidelijk en begrijpbaar**, maar voelen zich niet echt persoonlijk aangesproken door nieuws.
7. Nieuws op maat van jongeren is vaak ook nieuws over onderwerpen die voor hen relevant zijn. De helft van de jongeren geeft aan vooral nieuws te willen volgen over topics die hen interesseren. **Hoe jonger de jongeren, hoe meer ze nieuws willen dat aansluit bij hun interesses.**

Jongeren en desinformatie

1. **Vrijwel alle jongeren (96%) hebben al van de term nepnieuws of fake news gehoord.**
2. **Jongeren zijn meer bezorgd over het effect van nepnieuws op anderen en op de maatschappij dan op zichzelf.** Deze bezorgdheid neemt toe naarmate de jongeren ouder zijn. Daarnaast zijn ze ervan overtuigd dat het nieuws dat ze zelf volgen meer betrouwbaar is dan nieuws in het algemeen.
3. Wanneer we kijken naar het vertrouwen in nieuws zien we ook een kloof tussen het nieuws dat ze zelf volgen, en het nieuws in het algemeen. **Zeven op de tien zegt vertrouwen te hebben in het nieuws dat ze consumeren, tegenover vier op de tien in nieuws in het algemeen.**
4. **Twee op de vijf jongeren zegt soms eens te controleren hoe betrouwbaar een artikel is.** Hoe ouder de jongeren zijn, hoe meer ze dat doen.
5. Jongeren hebben verschillende manieren om te controleren hoe betrouwbaar informatie is. 7 op de tien jongeren **checkt de bron van het nieuws.** De helft **controleert elementen van het artikel.** Tegelijk vertrouwt de helft op **persoonlijke logica en achtergrondkennis** om betrouwbaarheid in te schatten.
6. De kennis van jongeren over nepnieuws is meer dan behoorlijk: **vier op de vijf jongeren slaagt op een kennistest over nepnieuws.**
7. **Nepnieuws herkennen blijft echter voor veel jongeren moeilijk:** 42% kan slechts 2 of minder van de 5 voorgelegde verhalen correct identificeren als nepnieuws dan wel echt nieuws.
8. **Drie op de vijf jongeren kwam al eerder minstens een van de nepnieuwsverhalen tegen** uit de test van de survey. Twee op de vijf is al zo'n nepnieuwsbericht tegengekomen zonder waarschuwing dat het een foutief bericht is.

Nieuwswijsheid

1. **Jongeren hebben het gevoel dat ze in staat zijn om kritisch om te gaan met nieuws.** Drie op de vier jongeren geeft aan dat ze nieuwsberichten kunnen begrijpen en interpreteren. Tegelijk geeft een op de vijf aan vaak verward te zijn over de kwaliteit van nieuws en informatie.
2. De kennis over hoe nieuws wordt gemaakt, verspreid en geconsumeerd is echter laag: **amper een op de vijf jongeren slaagt voor de kennistest over nieuws.**
3. Er zitten grote verschillen tussen de kennis over verschillende deelaspecten van nieuws. **De kennis over circulatie (met onder meer de rol van sociale media bij het verspreiden van nieuws) is het hoogste**, de kennis van de bredere nieuwscontext is het laagst.
4. De score op de kennistest, zelfgepercipieerde nieuwswijsheid, attitudes tegenover nieuws en de sociale norm tegenover nieuws hangen samen met nieuwswijs gedrag (nieuwsgebruik, verificatie-gedrag en het kunnen herkennen van misinformatie). **Hoe hoger de score op de indicatoren, hoe nieuwswijzer gedrag.**
5. **Wie meer kennis heeft over hoe nieuws wordt gemaakt en verspreid, slaagt er ook beter in om nepnieuwsverhalen te herkennen.**
6. **Wie het nieuws volgt omdat hij dat leuk, nuttig en interessant vindt, geeft ook aan vaker de bron van een nieuwsbericht te controleren.**

Profielen

Op basis van de Nieuwsbarometer hebben we vijf profielen gedestilleerd onder de Vlaamse jongeren op basis van nieuwsgebruik en nieuwswijsheid. Ze onderscheiden jongeren op basis van nieuwsgebruik, -interesse, kennis en zelfgepercipieerde nieuwswijsheid.

1. **De geïnteresseerden** (19%) hebben de **meeste interesse** in nieuws, en dan vooral in **zachtere nieuwsthema's** zoals celebrity, lifestyle, sport en cultuur. Deze jongeren evalueren het nieuws ook goed, en hebben het **meeste vertrouwen in nieuws** in het algemeen. Opvallend aan deze (veelal jongere) groep is dat ze **erg laag scoren op de kennistesten**. Ze lijken dat ook zelf te beseffen, want ze geven vaker dan de andere profielen aan dat ze bezorgd zijn om de invloed van valse nieuwsberichten op zichzelf.
2. **De experts** (18%) **blinken uit in hun kennis over nieuws**: ze scoren opvallend hoger op de kennistest én herkennen ook beter nepnieuws. Ze zijn ook **erg intrinsiek gemotiveerd** om nieuws te raadplegen. Deze jongeren vinden hun nieuws **vooral digitaal**: zowel via de smartphone als op de computer, én via verschillende online bronnen (sociale media, websites en apps, meldingen en zoekmachine). Ze schatten zichzelf (terecht) nieuwsvaardig in.
3. **De fans** (28%) **raadplegen het meeste nieuws** en hun **interesse voor nieuws ligt hoog**, met bovenaan criminaliteit en rampen en **zachtere nieuwsthema's**. Ondanks dat ze vaak nieuws raadplegen, schatten ze hun nieuwswijsheid niet zo hoog in. Die twijfel blijkt ook te kloppen, want ze scoren gemiddeld op de kennistesten.
4. **De mijders** (17%) is de groep die het **minst nieuws raadpleegt, maar wel hoog scoort op de nieuwskennis**. Deze jongeren hebben het minst vertrouwen in nieuws, zowel eigen nieuws als nieuws in het algemeen. De mijders evalueren nieuwsmidia het minst goed: ze vinden niet dat er voldoende verschillende invalshoeken aan bod komen en voelen zich het minst van al persoonlijk aangesproken door het nieuws.
5. **De passievelingen** (17%) zijn de jongeren die **over de hele lijn laag scoren**: ze raadplegen minder vaak nieuws, hebben de minste interesse in nieuws, zijn het minst gemotiveerd, schatten zichzelf het minst nieuwswijs in en scoren ook laag op de kennistest.

Conclusies

1. **Jongeren komen**, in tegenstelling tot het gangbare idee, **wél in aanraking met nieuws**.
2. **Nieuws op sociale media is een blijver**, en dat is helemaal ok. Er is vooral nood aan jongeren gidsen naar betrouwbaar nieuws, eerder dan hen te 'beschermen tegen nieuws' op sociale media.
3. **Mediawijsheidprogramma's werken, want kennis en attitude over kernthema's merkbaar anders:**
  - Bronnen checken is intussen de belangrijkste manier om betrouwbaarheid te checken
  - Jongeren zijn zich bewust van de rol van sociale media in nieuwsdistributie
  - Het bewustzijn en de kennis over nepnieuws neemt toe
4. **De kennis over de nieuwsomgeving is echter zeer laag**. Dit is echter wel belangrijk om het verband met misinformatie te zien, al weten we niet of dat kennis verhogen ook herkennen verbetert.
5. **Blijvend inzetten om motivatie voor nieuws te verhogen**. Nieuws leuk, nuttig of belangrijk vinden, leidt tot meer nieuws raadplegen en vaker de betrouwbaarheid checken.

1 Context van het onderzoek

In dit eerste deel van het rapport schetsen we de bredere context van de Nieuwsbarometer. We beschrijven eerst het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek aan Arteveldehogeschool rond jongeren en desinformatie. Nadien plaatsen we het project beknopt in een breder wetenschappelijk en maatschappelijk kader. Tot slot geven we een korte schets van hoe deze Nieuwsbarometer zich verhoudt ten opzichte van andere rapporten die inzicht geven in jongeren en/of nieuwsgebruik.

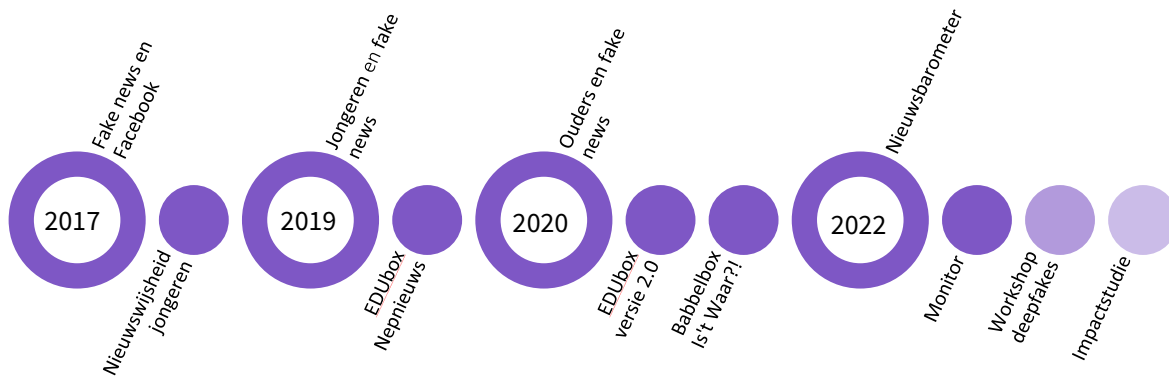
1.1 Praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek

Nepnieuws is een van de sterkst uitgebouwde expertises binnen het expertisenetwerk Communicatie, Media en Design. De Nieuwsbarometer is het derde Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (PWO)-project dat hierop focust. In dit project bouwen we verder op deze eerdere onderzoeksprojecten rond jongeren en nepnieuws.

Eerdere projecten

Data uit 2018 gaven aan dat jongeren het moeilijk hebben om fake nieuws te herkennen (Deprez et al., 2018). Ze vertrouwen veelal op hun eigen persoonlijke logica, achtergrondkennis of intuïtie om de juistheid van een verhaal in te schatten.

Intussen zijn we echter drie jaar verder, jaren waarin de nieuwsecologie sterk veranderde, én ook nepnieuws zelf nog meer wijdverspreid geraakte. Tijdens de coronapandemie circuleerde er heel wat desinformatie. Het onderzoek 'Nieuws in coronatijd' (Anrys et al., 2020) maakte duidelijk dat zeker op sociale media nepnieuws geen randfenomeen is: maar liefst vier op de vijf respondenten zag één van de nepnieuwsverhalen in de survey al eens eerder.

Figuur 1-1. Onderzoek Arteveldehogeschool naar jongeren en desinformatie

Figuur 1-1 geeft een visuele voorstelling van alle onderzoeken. Een overzicht van alle onderzoek (inclusief onderzoeksrapporten en ontwikkelde tools) is terug te vinden op www.arteveldehogeschool.be/jongeren-en-nieuws

Onderzoeksdoelstelling

Het doel van het PWO-project Nieuwsbarometer is driedelig:

- 1) **Monitor.** De opstart van deze Nieuwsbarometer als terugkomend grootschalig onderzoek naar nieuwsgebruik en nieuwswijsheid bij Vlaamse jongeren tussen 12 en 26, met specifieke aandacht voor nepnieuws en desinformatie.
- 2) **Sensibiliseren rond desinformatie.** Op basis van de onderzoeksresultaten verder inzetten op initiatieven die desinformatie (inclusief nepnieuws en AI-gemanipuleerde desinformatie, zoals deepfakes) kaderen en onder de aandacht brengen.
  - a. We werken momenteel aan een *workshop rond synthetische media en deepfakes*. Daarnaast worden ook bestaande tools blijvend geactualiseerd, zoals de EDUbox Nepnieuws en de babbelbox 'Is't Waar?!' met nepnieuwsverhalen (beide resultaten uit vorige onderzoeksfases).
  - b. Tot slot omvat dit ook het *bijdragen aan ad-hoc projecten* die focussen op nieuwsgebruik en -wijsheid van jongeren. Doorheen de jaren heeft Arteveldehogeschool een gewaardeerde kennis opgebouwd rond jongeren en (nep)nieuws, waardoor er regelmatig vragen komen om als expert kennis te delen.
- 3) **Impactstudie.** We willen de verschillende initiatieven rond het verhogen van nieuwswijsheid waarbij Arteveldehogeschool betrokken is, ook evalueren, om de **impact** ervan te bepalen.

1.2 Breder wetenschappelijk en maatschappelijk kader

Vanuit zowel onderwijs, beleid, nieuwsmedia als onderzoekinstellingen is er **nood aan expertise** hierrond.

- Nieuwswijsheid en desinformatie staan hoog op de agenda bij **beleid** omwille van maatschappelijke gevaren:
“We zetten in op digitalisering en innovatie van de mediasector. De coronacrisis leert ons dat betrouwbare data en factchecking cruciaal zijn en ook mediawijsheid en onderzoeksjournalistiek extra ondersteuning nodig hebben.” (Dalle, 2020)
- In Vlaanderen zijn verschillende **(academische) instellingen** bezig met desinformatie, maar data rond jongeren blijven veelal uit.
- Er is een dalend vertrouwen in nieuws (mits positieve knik bij coronapandemie, maar is die blijvend?), hoewel deze in Vlaanderen relatief gezien hoog is (Newman et al., 2020). Tegelijk is het duidelijk dat de coronacrisis mensen deed teruggrijpen naar gevestigde nieuwsmedia (Anrys et al., 2020).

Impact van stijgende aandacht voor **nieuwswijsheid**

- Nieuwsmakers en beleid proberen al jaren om jongeren te bereiken. Een van de initiatieven die hieruit voortvloeide was Kranten in de Klas, wat recent werd verbreed naar Nieuws in de Klas. Daarnaast zijn er ook initiatieven om nieuwswijsheid van scholieren te vergroten, zoals de leerlijn Mediawijsheid in het middelbaar (Mediawijs, 2020).
- Arteveldehogeschool werkte ook mee aan de EDUbox Nepnieuws (VRT, 2019), een tool voor leerkrachten om nepnieuws bespreekbaar te maken in de klas. Leerlingen gaan er met concrete tips en een pak voorbeelden naar huis. Data rond de impact van zulke initiatieven blijven echter uit. De Nieuwsbarometer wil dan ook de impact van de EDUbox op de kennis en attitude van jongeren ten aanzien van desinformatie nagaan.

1.3 Focus op jongeren en nieuws

Deze Nieuwsbarometer is er gekomen als antwoord op de noodzaak voor recent cijfermateriaal naar jongeren en nieuws, met uitdrukkelijke aandacht voor desinformatie.

De afgelopen jaren zijn er al verschillende (eenmalige) studies geweest naar nieuwsgebruik en -wijsheid in Vlaanderen. Deze niet-exhaustieve lijst toont dat er ook academische interesse is in jongeren en nieuws, zowel om jongeren beter te begrijpen, aanbevelingen te doen naar redacties als het in kaart brengen van nieuwswijsheid. Raeymaeckers (2003) onderzocht hoe 16-tot 18-jarigen omgaan met kranten. Van Cauwenberge et al. (2011) ontwikkelden een typologie van zes soorten jonge nieuwsgebruikers in een multimediaal landschap.: (i.e. online news user, news junks, traditionalists, gratis krant-gebruikers, televisienieuwsgebruikers en dabblers). Deprez et al. (2018; 2019) onderzochten hoe goed jongeren nepnieuws kunnen herkennen, en nadien ook wie jongeren helpt nieuws kaderen en nepnieuws herkennen. Van Damme et al. (2020) gingen na hoe nieuwswijs Vlaamse jongeren zijn en welke strategieën ze hebben om de betrouwbaarheid van nieuws na te gaan. Hendrickx (2021) beschreef enkele uitdagingen en aanbevelingen om nieuws op maat van jongeren te maken. Anrys et al. (2021) brachten de verschillende nieuwsmomenten van jongeren in kaart. Eerder dan te focussen op soorten nieuwsgebruikers, ontrafelden ze de verschillende manieren waarop jongeren in aanraking komen met nieuws. Tamboer et al. (2022) ontwikkelden een model om nieuwswijsheid in kaart te brengen bij jongeren.

In Vlaanderen zijn er al enkele gevestigde referentiewerken rond mediagebruik, voor zowel jongeren als volwassenen. Zowel het Digimetterrapport, Digital News Report als Apenstaartjaren zijn voorbeelden van rapporten waarin recent cijfermateriaal verzameld wordt door wetenschappelijke instellingen om een vinger aan de pols te houden omtrent (onder meer) de relatie tussen Vlamingen en nieuws.

- **Digimetterrapport** olv. imec-mict-UGent: jaarlijks onderzoek naar mediagebruik van Vlamingen, met een hoofdstuk rond nieuws (16+)
- **Digital News Report** (olv. imec-SMIT-VUB): wereldwijde jaarlijkse studie onderzoek naar nieuwsgebruik, inclusief data van Belgen (VL+WA, 18+)
- **Apenstaartjaren** (olv. Mediawijs): tweejaarlijks grootschalig onderzoek naar mediagebruik in Vlaanderen (6-18) (Vanhaelewyn et al., 2020), met ook een special rond jongeren en nieuwswijsheid (Baccarne et al., 2018).

Elk van deze surveystudies omvat in meer of mindere mate inzichten over nieuws en/of jongeren, en raakt ook desinformatie aan als uitdaging. Tot nu ontbrak echter een onderzoek dat specifiek focust op de relatie tussen nieuws en Vlaamse jongeren tussen 12 en 26 (hierna 'jongeren'), en ook een vinger aan de pols houdt met betrekking tot nieuwswijsheid, en de vaardigheden van jongeren om nepnieuws te herkennen. Deze Nieuwsmonitor ambieert dat tekort te dichten door een longitudinale monitor te zijn rond nieuwsgebruik van jongeren, met expliciete aandacht voor desinformatie.

2 Methodologie

2.1 Meetinstrument

De vragenlijst omvat thema's als nieuwsgebruik, nieuwsinteresse, attitudes naar nieuws en kennis van nieuwsproductie. Daarnaast focust het ook op hoe jongeren reageren op desinformatie en nepnieuws.

De vragen die gesteld zijn komen uit verschillende andere werken, zowel de bovengenoemde rapporten rond mediagebruik in Vlaanderen als academisch werk uit de stroming van publieksgeoriënteerd onderzoek binnen journalism studies, het sociaalwetenschappelijke veld dat journalistiek vanuit een maatschappelijke lens bestudeert.

De kern van deze studie is het in kaart brengen van **Nieuwswijsheid**. Naar analogie met Tully et al. (2021) maken we een onderscheid tussen nieuwswijsheid en nieuwswijs gedrag.

- **Kennistest nieuwswijsheid:** Tully et al. (2021) ontwikkelden een kennistest om nieuwswijsheid na te gaan. Het is een set van 15 kennisvragen binnen vijf domeinen die de kennis en vaardigheden van jongeren rond nieuws in kaart brengen. Onder nieuwswijsheid verstaan de auteurs "*Knowledge of the personal and social processes by which news is produced, distributed, and consumed, and skills that allow users some control over these processes*". De vijf domeinen waar de vragen over gaan zijn de 5C's: context, creatie, content, circulatie en consumptie.
- **Nieuwswijs gedrag:** is het gedrag dat mensen stellen wanneer ze op een kritische en bewuste manier omgaan met nieuws.
  - o **Nieuwsgebruik:** Om inzicht te krijgen in hoe jongeren omgaan met nieuws, hebben we zowel toestellen, digitale bronnen als nieuwsmerken bevroegd. Aan de basis hiervan lagen vragen uit andere monitors, zoals Apenstaartjaren (Vanhaelewyn et al., 2020), Digimeter 2020 (Vandendriessche et al., 2021) en Digital News Report 2020 (Picone et al., 2021, ook op nieuwsgebruik.be).
  - o **Misinformatie herkennen:** Analoog aan Anrys et al. (2020) legden we enkele (nep)nieuwsverhalen voor aan de jongeren. We selecteerden tien verschillende verhalen die online circuleren, waarvan de jongeren er vijf te zien kregen.
  - o **Verificatie:** Verschillende strategieën die mensen hebben om na te gaan of nieuws betrouwbaar is of niet. De vraag is een aanpassing van Deprez et al. (2018).

Om deze nieuwswijsheid beter te begrijpen, hebben we ook andere schalen meegenomen. Het uitgangspunt is de theorie van gepland nieuwswijs gedrag (theory of planned behavior of TPB), namelijk de intentie hebben om kritische en bewust om te gaan met nieuws (Vraga et al., 2021).

- **Nieuwsinteresse** is een set van acht vragen die aangeven hoe geïnteresseerd jongeren zijn in nieuwsberichten over verschillende thema's zoals maatschappelijke kwesties, celebrities, politiek en sport. Deze items werden eerder gebruikt in onder meer de participatiesurvey (Lievens et al., 2009) en Apenstaartjaren (Baccarne et al., 2018; Vanhaelewyn et al., 2020).
- **Nieuwsattitudes** is een set van drie items die nagaat hoe mensen tegenover nieuws staan, gebaseerd op Vraga et al. (2021). Zij onderscheiden drie zaken: nieuws raadplegen omdat het nuttig is (*beneficial*), leuk (*enjoyment*) of belangrijk (*important*).
- **Houding tegenover (nep)nieuws** omvat verschillende items over hoe aangesproken jongeren zich voelen door het nieuws, betalingsbereidheid en de mate waarin ze vertrouwen hebben in nieuws. De items zijn gebaseerd op onder meer Digimeter 2020 (Vandendriessche et al., 2021); Apenstaartjaren (Vanhaelewyn et al., 2020); Digital News Report 2020 (Picone et al., 2021), en Nieuws in coronatijd (Anrys et al., 2020).
- **Sociale norm** is gebaseerd op Vraga et al. (2021) en Tamboer et al. (2022) en meet de sociale druk die jongeren ervaren om nieuws te raadplegen. We maken hierbij een onderscheid tussen de ouders, vrienden en (indien van toepassing) de leerkrachten.
- **Self-perceived news literacy**: is een schaal ontwikkeld door Vraga et al. (2015) die meet hoe nieuwswijs jongeren zichzelf inschatten. De vragen die 'nieuwswijsheid' vermelden zijn verwijderd uit de originele schaal.

De volledige vragenlijst kan je vinden op www.arteveldehogeschool.be/nieuwsbarometer

De vragenlijst werd bijgestuurd door Sanne Tamboer, onderzoeker nieuwswijsheid verbonden aan de onderzoeksgroep Behavioural Science Institute (BSI) van Radboud University.

Bij deze een woordje van dank aan haar!

2.2 Dataverzameling

Verspreiden van vragenlijst

De vragenlijst is verspreid via het surveyplatform Qualtrics via www.bit.ly/nieuwsbarometer.

De vragenlijst is verspreid tussen november 2021 en januari 2022. We opteerden hierbij voor een combinatie van **eigen rekrutering** en het inschakelen van het **panel van Bilendi**. Om de moeilijk te bereiken doelgroep van middelbare scholieren te bereiken, hebben we alle Vlaamse scholen aangeschreven met de vraag om de vragenlijst te verspreiden onder de leerkrachten. Als incentive voor de leerkrachten hebben we **extra lesmateriaal** aangeboden, zodat ze de survey kunnen integreren in een lesblok van 50 minuten rond het thema nieuws en nepnieuws. De respondenten kregen in de vragenlijst enkele berichten te zien waarvan ze moeten aangeven of ze denken dat deze waar of niet waar zijn. Het extra lesmateriaal bevatte de juiste antwoorden en een indicatie hoe je kon inschatten of een bericht waar of niet waar was.

Dit leverde 1244 antwoorden op via eigen rekrutering en 684 antwoorden via Bilendi, samen goed voor **1928 geregistreerde antwoorden**.

Datacleaning

Het verwijderen van antwoorden gebeurde op basis van:

- Sluiten vragenlijst op 19/1/22
- Respondenten te jong (2010 of later)
- Vragenlijsten die voor minder dan 80% ingevuld zijn
- Respondenten wonen in Wallonië of “elders”
- Respondenten te oud (1994 of vroeger)
- Combinatie duurtijd <5 minuten en controlevraag fout

Na datacleaning bleven **1188 bruikbare antwoorden** over.

Weging

Rekening houdend met de officiële cijfers van het Belgische bevolkingsregister (**Statbel**) is deze steekproef representatief voor de Vlaamse jongeren op vlak van geslacht en leeftijd. De antwoorden werden gewogen op deze twee parameters om de representativiteit te garanderen, wat resulteert in een herweging naar **1139 jongeren**. In de steekproefbeschrijving staat zowel de originele als gewogen cijfers voor leeftijd, geslacht en school- of werksituatie. Alle overige gegevens zijn enkel de gewogen data.

2.3 Steekproefbeschrijving

Leeftijd

De Nieuwsbarometer richt zich naar Vlaamse jongeren van 12 tot 26 jaar. De gemiddelde leeftijd van de gewogen steekproef is **19,04 jaar** ($SD=4,38$). In de niet-gewogen dataset was er een oververtegenwoordiging van de leeftijdscategorie 20-23 jaar, en een ondervertegenwoordiging van de oudste leeftijdscategorie (24-26 jaar).

Leeftijdscategorie	Niet-gewogen		Gewogen	
	Aantal	Procent	Aantal	Procent
12-15	311	26%	308	27%
16-19	307	26%	290	26%
20-23	413	35%	304	27%
24-26	157	13%	237	21%
Totaal	1188	100%	1139	100%

Tabel 2-1. Leeftijd van de steekproef

Geslacht

In de niet-gewogen steekproef was er de gebruikelijke overrepresentatie van vrouwen (= 61%). Door weging is dit gelijkgetrokken met het aantal mannen. De 2% intersekse personen zijn behouden in de gewogen dataset.

Geslacht	Niet-gewogen		Gewogen	
	Aantal	Procent	Aantal	Procent
Man	442	37%	570	50%
Vrouw	727	61%	550	48%
Intersekse	19	2%	19	2%
Totaal	1188	100%	1139	100%

Tabel 2-2. Met welk geslacht identificeer je je?

School- of werksituatie

Tijdens het verzamelen van de antwoorden zetten we actief in op middelbare scholen, aangezien de leeftijd 12-18 jaar de moeilijkste doelgroep is. Dit leidde tot een evenwichtige steekproef.

Situatie	Niet-gewogen		Gewogen	
	Aantal	Procent	Aantal	Procent
Ik zit in het middelbaar onderwijs	528	44%	533	47%
Ik zit in het hoger onderwijs	434	37%	343	30%
Ik ben afgestudeerd	226	19%	263	23%
Totaal	1188	100%	1139	100%

Tabel 2-3. Wat is voor jou van toepassing?

Opleidingsniveau

Categorie		Aantal	Procent	Binnen categorie
Middelbaar	A-stroom	163	14%	31%
	B-stroom	2	2%	0%
	ASO	237	21%	45%
	BSO	51	5%	10%
	TSO/KSO	80	7%	15%
Hoger		343	30%	100%
Afgestudeerd	Geen of lager onderwijs	5	0%	2%
	Middelbaar onderwijs	78	7%	30%
	Bachelor of niet-universitair hoger onderwijs	110	10%	42%
	Master of universitair hoger onderwijs	60	5%	23%
	Doctoraat	11	1%	4%
Totaal		1139	100%*	

Tabel 2-4. In welke studierichting/stroom zit je? + Wat is voor jou van toepassing? + Wat is jouw hoogst behaalde diploma?

* Door afronding op gehele cijfers komt totaal uit op 102% bij narekenen.

Ouders buiten België geboren

De respondenten van de steekproef zijn vrij divers voor wat betreft de afkomst van de ouders. Een op de drie jongeren heeft een ouder die buiten België is geboren: 15% binnen de EU-15, 20% buiten de EU-15.

	Aantal	Procent
Neen	746	66%
Ja, binnen EU-15	170	15%
Ja, buiten EU-15	222	20%
Totaal	1138	100%

Tabel 2-5. Heb je minstens 1 ouder die geboren is buiten België? + Heb je minstens 1 ouder die geboren is buiten de EU-15? Onder EU-15 verstaan we: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zweden en Verenigd Koninkrijk

Woonplaats

De respondenten uit de steekproef komen vooral uit **Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen**. Deze drie provincies zijn samen goed voor 81% van de jongeren.

Provincie	Aantal	Procent
Antwerpen	295	26%
Brussel	39	3%
Limburg	62	5%
Oost-Vlaanderen	324	29%
Vlaams-Brabant	118	10%
West-Vlaanderen	300	26%
Totaal	1138	100%

Tabel 2-6. In welke provincie woon je?

2.4 Profilering

Op basis van de antwoorden in de survey hebben we vijf profielen gedestilleerd. De basis hiervoor was een **K-Means clustering met SPSS, een techniek die personen met gelijkaardige antwoorden op vragen samenbrengt**. De variabelen waarop geclusterd is voor de profilering onderscheiden mensen in nieuwsgebruik, -interesse, kennis en zelfgepercipieerde nieuwswijsheid.

Clusternummer	1	2	3	4	5	
Benaming	Geïnteresseerden	Experten	Fans	Mijders	Passieve-lingen	
Proportie	19%	18%	28%	17%	17%	Totaal
(1) Frequentie nieuwsgebruik	5,49	5,57	5,59	5,01	5,17	5,40/6
(2) Nieuwsinteresse	6,61	5,73	6,28	3,81	3,73	5,38/6
(3) Nieuwsattitude	3,47	4,01	3,73	3,21	2,97	3,70/5
(4) Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid	3,39	3,91	3,55	3,57	3,31	3,55/5
(5) Score op kennistest	2,71	10,66	6,29	7,66	3,29	6,13/15

Tabel 2-7. Vergelijkende scoretabel van de verschillende profielen

- (1) Nieuwsgebruik:** score van nieuws via minstens één toestel, over alle toestellen heen (1-6)
  - Hoe vaak gebruik je onderstaande bronnen of toestellen om het nieuws te volgen?
- (2) Nieuwsinteresse:** gemiddelde 10 thema's (score 0-10)
  - In het algemeen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over [10 thema's]
- (3) Nieuwsattitudes:** score schaal obv 3 items (score 1-5)
  - In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?
    - o Ik volg het nieuws omdat dat van mij verwacht wordt.
    - o Ik volg het nieuws omdat ik het leuk vind.
    - o Ik volg het nieuws omdat ik het nuttig vind.
- (4) Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid:** score obv 4 items (score 1-5)
  - In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?
    - o Ik kan nieuwsberichten begrijpen en interpreteren.
    - o Ik snap hoe nieuws wordt gemaakt.
    - o Ik heb er vertrouwen in dat ik de kwaliteit van nieuws kan beoordelen.
    - o Ik ben vaak verward over de kwaliteit van nieuws en informatie. (Reverse coded)
- (5) Kennis rond nieuws:** Aantal juiste antwoorden op de nieuwswijsheidstest (score 0-15)

3 Nieuwsprofielen

De geïnteresseerden

19%

Hoge interesse
Meer visueel nieuws
Zeer lage kennis
Waarderen nieuws, maar ook verward en bezorgd

De geïnteresseerden is de groep jongeren die het **meeste interesse** vertoont in nieuws, en dan vooral in **zachtere nieuwsthema's** zoals celebrity, lifestyle, sport en cultuur.

Ze gebruiken niet opvallend veel of weinig nieuws, maar bekijken relatief vaker **televisienieuws**. **TikTok**, **YouTube** en nieuws via andere sociale media zijn populairst in dit profiel, al domineert **Instagram** ook hier.

Naast een hoge interesse in nieuws, evalueert deze groep het nieuws ook als goed, en hebben ze het **meeste vertrouwen in nieuws** over het algemeen.

Opvallend aan deze (veelal jongere groep) is dat **ze erg laag scoren op de kennistesten**. Zowel nepnieuws herkennen als hun score op de kennistest rond nieuws is opvallend laag. **Ze lijken dat ook zelf te beseffen**, want ze geven vaker dan de andere profielen aan dat ze bezorgd zijn om de invloed van valse nieuwsberichten op zichzelf. Daarnaast zijn ze ook vaker verward over de kwaliteit van nieuws en informatie.

Het grootste deel van deze groep is 12-15 jaar en zit in het ASO.

De experts

18%

Grote kennis over (nep)nieuws
Grote motivatie
Interesse in hard nieuws
Digitaal nieuws + radio

De **experts blinken uit in hun kennis over nieuws**: ze scoren opvallen hoger op de kennistest én herkennen ook beter nepnieuws. Ze zijn ook **erg intrinsiek gemotiveerd** om nieuws te raadplegen.

De experts hebben een **uitgesproken interesse in maatschappelijke kwesties**, gevolgd door criminaliteit en rampen en cultuur. Daarnaast zijn ze ook een pak geïnteresseerder in **politiek nieuws**.

De experts vinden hun nieuws **vooral digitaal**: zowel via de smartphone als op de computer, én via verschillende online bronnen (sociale media, websites en apps, meldingen en zoekmachine). Een op de drie hoort ook dagelijks nieuws op de radio. Relatief gezien is de tv minder populair bij deze groep. De experts zien het vaakst nieuws op zowel Instagram, Facebook als Twitter.

De experts hechten veel belang aan **bekende nieuwsbronnen**, en vertrouwen dan ook de nieuwsbronnen die zij raadplegen het meest. Ze schatten zichzelf nieuwsvaardig in en maken zich vooral zorgen om de invloed van valse nieuwsberichten op de maatschappij.

De experts zijn iets vaker vrouwen en zijn 20 of ouder. Ze hebben vaker een hoger diploma of zijn op weg om er een te halen.

De fans

28%

Hoog nieuwsgebruik
Vooral audio-visueel nieuws
(social + tv + websites)
Gemotiveerd rond nieuws
Gemiddelde kennis en
zelfinschatting

De fans van nieuws raadplegen het meeste nieuws: dit is de groep die het vaakst alle dagen nieuws tegenkomt. Ook hun interesse voor nieuws ligt hoog, met bovenaan criminaliteit en rampen en zachtere nieuwsthema's.

De fans raadplegen hun nieuws vooral via **smartphone, computer, radio** én **tv**. TikTok is voor een op de drie ook een nieuwsplatform.

Dit profiel heeft **veel vertrouwen in nieuws** en vindt dat er voldoende verschillende invalshoeken aan bod komen. Ze willen het vaakst vragen over het nieuws aan nieuwsmedia/journalisten kunnen stellen.

De fans zijn gemotiveerd om nieuws te raadplegen, en doen dat vooral omdat ze dat **nuttig en belangrijk** vinden.

Ondanks dat ze vaak nieuws raadplegen, schatten ze hun nieuwswijsheid niet zo hoog in. Die twijfel blijkt ook te kloppen, want ze scoren gemiddeld op de kennistesten.

Vooral de 16-19-jarigen zitten in deze groep.

De mijders

17%

Minste nieuwsgebruik
Weinig interesse in nieuws
Vooral smartphone en
sociale media
Kennis over nieuws best hoog
Laagste vertrouwen in nieuws

De mijders is de groep jongeren die het **minste nieuws raadpleegt**, maar wel een **hoge score** heeft op **nieuwskennis**.

De **interesse in nieuws is laag** over de hele lijn. Wanneer ze nieuws raadplegen, is dat vooral via de **smartphone** en op **sociale media**. Relatief gezien scoort **Facebook** vrij hoog voor nieuws, maar net iets minder dan Instagram.

De mijders **evalueren nieuwmedia het minst goed**: ze vinden niet dat er voldoende verschillende invalshoeken aan bod komen en voelen zich het minst persoonlijk aangesproken door de het nieuws. Het **vertrouwen in nieuws** (zowel eigen nieuws als nieuws in het algemeen) is het **laagste** in deze groep. De groep jongeren die nieuws wil volgen over de topics die hen interesseren is het grootste bij de mijders.

De mijders hebben geen uitgesproken sociodemografisch profiel, wel zijn het vaker leerlingen TSO en afgestudeerden zonder hoger diploma.

De passievelingen

17%

Laagste nieuwsgebruik
Minste interesse in nieuws
Minst gemotiveerd
Schatten zichzelf het minst
nieuwswijs in
Scoren laag op kennistest

De passievelingen is de groep jongeren die **over de hele lijn laag scoort**: ze raadplegen minder vaak nieuws, hebben de minste interesse in nieuws, zijn het minst gemotiveerd, schatten zichzelf het minst nieuwswijs in en scoren ook laag op de kennistest.

Ze hebben het **laagste nieuwsgebruik**, inclusief op sociale media.

De **interesse in nieuws is laag**, met relatief gezien meer interesse voor criminaliteit en sport.

Wanneer deze groep een nieuwsartikel leest, vinden ze het minder belangrijk dat het artikel van een bekende bron komt. De passievelingen maken zich geen zorgen over nepnieuws, maar hebben ook een **laag vertrouwen** in nieuws. De passievelingen willen graag nieuws volgen over de topics die hen interesseren.

Deze groep schat zichzelf het laagste in qua nieuwswijsheid, wat klopt met de lage scores op de kennistesten.

Deze groep is iets vaker **mannelijk en is jonger**. Over alle groepen heen bevat de passievelingen de grootste groep 12-15-jarigen en afgestudeerden zonder hoger diploma. Hier behoren het minste 20+'ers en mensen met een hoger diploma (in wording) toe.

4 Nieuwsgebruik

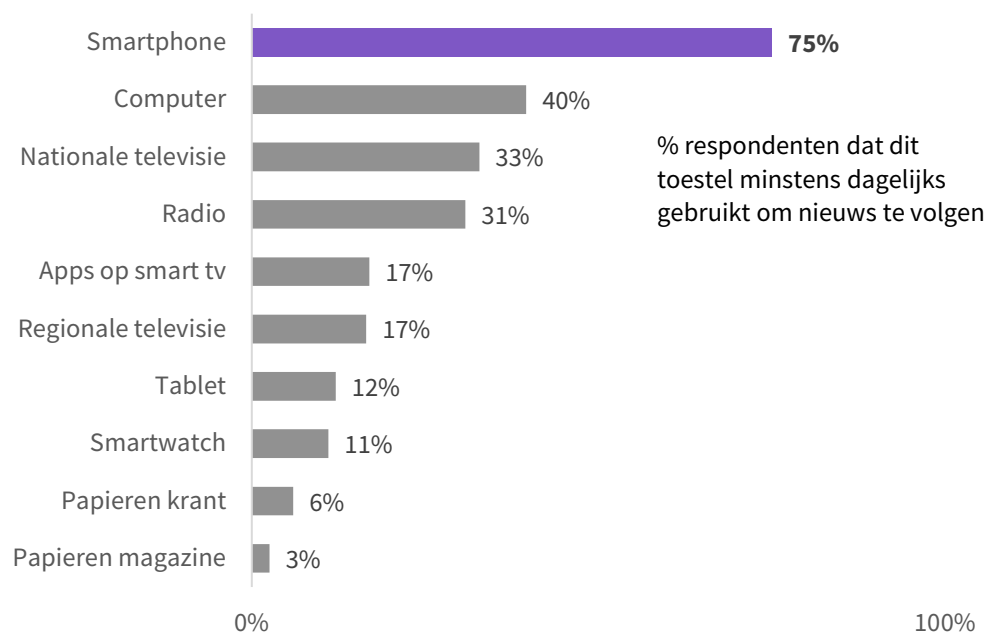
In dit deel gaan we na hoe jongeren in aanraking komen met nieuws. We zoomen eerst in op de verschillende bronnen die ze gebruiken voor nieuws, door te kijken naar zowel de toestellen als de digitale bronnen. Daarna bekijken we de verschillende nieuwsmerken die populair zijn bij jongeren.

4.1 Toestellen voor nieuws

Negen op de tien jongeren (88%) komt via een toestel (bijna) dagelijks of meermaals per dag nieuws tegen.

De smartphone is het toestel bij uitstek waarmee jongeren nieuws volgen: 75% van jongeren geeft aan dagelijks of vaker nieuws te volgen via smartphone. 86% gebruikt de smartphone tenminste één keer per week om op de hoogte te blijven van nieuws. Ook de computer wordt vaak gebruikt, gevolgd door nationale televisie waar 1 op 3 minstens dagelijks het nieuws volgt. Papieren media zijn minder populair, slechts 6% gebruikt dagelijks de papieren krant en de helft bekijkt nooit de papieren krant.

Smartphone toestel bij uitstek om dagelijks nieuws te volgen

Figuur 4-1. Hoe vaak gebruik je onderstaande bronnen of toestellen om het nieuws te volgen?, filter op *minstens dagelijks*

Toestel	(Bijna) nooit	Enkele keren per jaar	1 tot 3 keer per maand	1 tot 3 keer per week	(Bijna) elke dag	Meerdere keren per dag	Totaal
Smartphone	5%	3%	6%	11%	24%	51%	100%
Computer	18%	6%	14%	23%	22%	17%	100%
Radio	22%	8%	13%	27%	21%	10%	100%
Papieren krant	52%	19%	12%	10%	5%	1%	100%
Papieren magazine	56%	21%	14%	6%	1%	1%	100%
Nationale televisie	13%	9%	16%	29%	27%	6%	100%
Regionale televisie	32%	14%	16%	21%	13%	3%	100%
Tablet	59%	9%	10%	10%	9%	4%	100%
Apps op smart tv	60%	6%	7%	10%	11%	6%	100%
Smartwatch	78%	4%	2%	4%	6%	6%	100%
Via minstens 1 toestel	1%	0%	3%	8%	30%	58%	100%

Tabel 4-1. Hoe vaak gebruik je onderstaande bronnen of toestellen om het nieuws te volgen?

Toestel	Geïnteresseerde	Expert	Fan	Mijder	Passieveling	Totaal
Smartphone	76%	83%	82%	67%	65%	76%
Computer	40%	46%	44%	28%	37%	40%
Radio	25%	36%	35%	30%	25%	31%
Papieren krant	9%	9%	6%	2%	5%	6%
Nationale televisie	43%	30%	38%	26%	24%	33%
Regionale televisie	32%	8%	17%	8%	16%	17%
Tablet	22%	6%	11%	6%	15%	12%
Apps op smart tv	31%	6%	18%	9%	19%	17%
Smartwatch	18%	6%	12%	5%	13%	11%

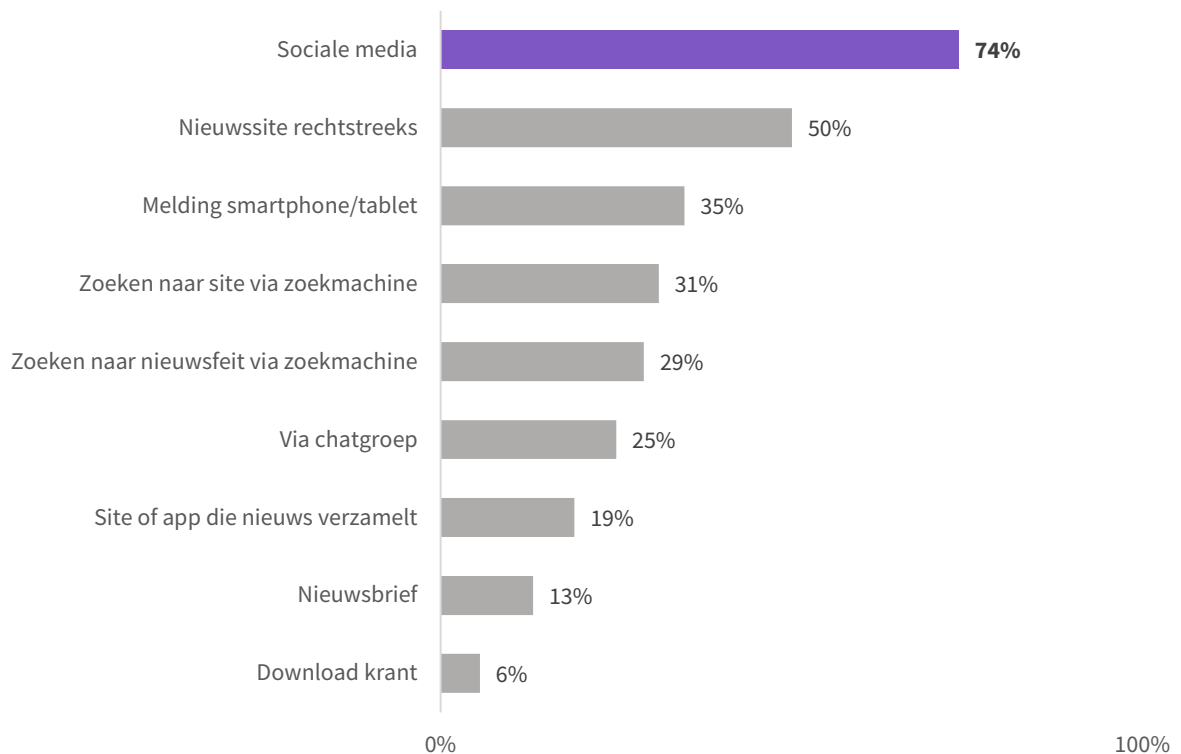
Tabel 4-2. Frequentie nieuwsgebruik uitgesplit naar nieuwsprofiel (magazine verwijderd, wegen niets significant)

4.2 Online nieuwsbronnen

Jongeren volgen online nieuws vooral via sociale media. Sociale media zijn dus voor nieuwsmerken een belangrijk kanaal om online nieuws bij jongeren te krijgen. 3 op 4 jongeren volgt online nieuws via sociale media, terwijl slechts de helft online nieuws volgt door rechtstreeks te surfen naar nieuwswebsites. Vooral Instagram (58%) en Facebook (41%) worden door jongeren gebruikt om nieuws te volgen. 1 op 4 gebruikt TikTok of YouTube om op de hoogte te blijven van nieuws.

Jongeren combineren vaak ook verschillende digitale nieuwsbronnen per week: **gemiddeld 2,82** ($SD=1,84$) **verschillende nieuwsbronnen per week.**

Sociale media zijn belangrijke nieuwsbron voor jongeren

Figuur 4-2. Hoe ben je de afgelopen week in aanraking gekomen met online nieuws (op smartphone, computer of welk toestel dan ook)?

<i>Online nieuwsbron</i>	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Ik gebruikte sociale media en kwam zo nieuws tegen (vb. Facebook of Instagram)	73%	79%	72%	71%	74%
Ik ging rechtstreeks naar een nieuwswebsite of app (bijvoorbeeld HLN of app van Het Nieuwsblad)	26%	51%	57%	72%	50%
Ik ontving nieuws via een melding op mijn smartphone of tablet (bijvoorbeeld door app, startscherm)	30%	43%	34%	32%	35%
Ik gebruikte een zoekmachine (bijvoorbeeld Google) en typte de naam van een specifieke website in als zoekterm	20%	32%	38%	35%	31%
Ik gebruikte een zoekmachine (bijvoorbeeld Google) en typte zoektermen rond een nieuwsfeit in	21%	29%	34%	32%	29%
Ik ontving nieuws via chatgroepen zoals WhatsApp of Messenger	29%	32%	21%	17%	25%
Ik gebruikte een nieuwswebsite of -app die nieuws van verschillende titels verzamelt (bijvoorbeeld Apple News, Google News, Blendle, nieuws op startscherm van je smartphone)	12%	22%	24%	18%	19%
Ik ontving nieuws via een nieuwsbrief	4%	13%	18%	19%	13%
Ik las de downloadbare versie van krant	3%	4%	8%	8%	6%

Tabel 4-3. Online nieuwsbronnen, uitgesplitst naar leeftijd

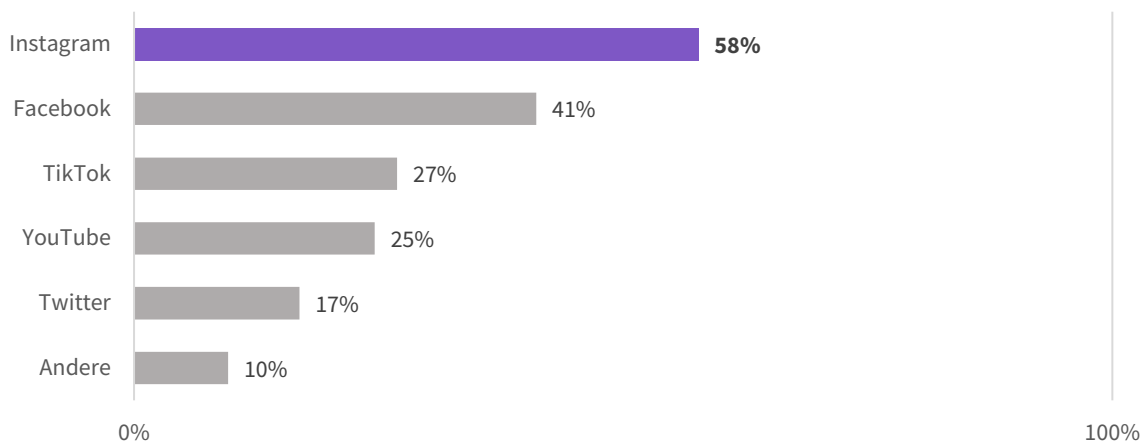
<i>Online nieuwsbron</i>	Geïnt.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Ik gebruikte sociale media en kwam zo nieuws tegen (vb. Facebook of Instagram)	65%	91%	77%	74%	60%	74%
Ik ging rechtstreeks naar een nieuwswebsite of app (bijvoorbeeld HLN of app van Het Nieuwsblad)	55%	70%	53%	40%	31%	50%
Ik ontving nieuws via een melding op mijn smartphone of tablet (bijvoorbeeld door app, startscherm)	30%	50%	38%	28%	26%	35%
Ik gebruikte een zoekmachine (bijvoorbeeld Google) en typte de naam van een specifieke website in als zoekterm	35%	40%	33%	24%	23%	31%
Ik gebruikte een zoekmachine (bijvoorbeeld Google) en typte zoektermen rond een nieuwsfeit in	30%	40%	33%	25%	16%	29%
Ik ontving nieuws via chatgroepen zoals WhatsApp of Messenger	28%	23%	29%	17%	25%	25%
Ik gebruikte een nieuwswebsite of -app die nieuws van verschillende titels verzamelt (bijvoorbeeld Apple News, Google News, Blendle, nieuws op startscherm van je smartphone)	23%	23%	23%	17%	9%	19%
Ik ontving nieuws via een nieuwsbrief	15%	25%	10%	8%	10%	13%
Ik las de downloadbare versie van krant	9%	7%	4%	3%	6%	6%

Tabel 4-4. Online nieuwsbronnen, uitgesplitst naar nieuwsprofiel

Nieuws op sociale media

Instagram is het belangrijkste socialemediakanaal voor jongeren. 58% komt via dit kanaal in aanraking met nieuws. Twee op de vijf jongeren (41%) komt ook via Facebook nieuws tegen. Op de derde en de vierde plaats staan respectievelijk TikTok (27%), YouTube (25%).

Instagram meest populaire socialemediakanaal om nieuws te volgen

Figuur 4-3. Welke sociale media gebruik je om het nieuws te volgen? (Meerdere opties mogelijk)

Wanneer we kijken naar de leeftijden, dan valt het op de rol van Facebook in het nieuwsdieet toeneemt naarmate de jongeren ouder zijn (van 9% naar 62%), en die van TikTok net sterk afneemt (van 42% naar 9%). Instagram is het populairste in de groep 16-19-jarigen met 71%.

Opvallend is ook dat 1 op de vijf (18%) van de 12-15-jarigen nieuws haalt via een ander sociaal medium. Ook YouTube is bij deze groep het vaakst een nieuwskanaal (31%).

Sociale media	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Instagram	61%	71%	54%	41%	58%
Facebook	9%	43%	55%	62%	41%
TikTok	42%	33%	19%	9%	27%
YouTube	31%	22%	22%	24%	25%
Twitter	12%	18%	22%	16%	17%
Andere	18%	9%	6%	4%	10%

Tabel 4-5. Nieuws op sociale media, uitgesplitst naar leeftijd

Sociale media	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Instagram	67%	43%	57%	60%	37%	46%	58%
Facebook	13%	30%	44%	62%	50%	61%	41%
TikTok	43%	19%	35%	20%	21%	7%	27%
YouTube	31%	21%	22%	21%	32%	17%	25%
Twitter	15%	9%	16%	21%	11%	19%	17%
Andere	17%	15%	6%	5%	9%	3%	10%

Tabel 4-6. Nieuws op sociale media, uitgesplitst naar opleiding

<i>Toestel</i>	Geïnteresseerde	Expert	Fan	Mijder	Passieveling	Totaal
Instagram	54%	72%	63%	52%	44%	58%
Facebook	26%	70%	41%	48%	23%	41%
TikTok	36%	19%	33%	18%	23%	27%
YouTube	33%	21%	26%	20%	22%	25%
Twitter	15%	34%	14%	13%	8%	17%
Andere	15%	5%	9%	7%	12%	9%

Tabel 4-7. Nieuws op sociale media, uitgesplitst naar nieuwsprofiel

4.3 Nieuwsmerken

Online volgen jongeren vooral nieuws via VRT NWS (61%), Het Laatste Nieuws (57%) en Het Nieuwsblad (37%). Voor radionieuws zijn Qmusic (32%) en MNM (32%) de populairste zenders en voor televisie is het journaal op VTM (44%) populairder dan dat op één (37%).

Online nieuws

Onder online nieuws verstaan we zowel de nieuwswebsite, nieuwsapp als de pagina's van de nieuwsmerken op sociale media.

De top 3 van vaakst gezien/geraadpleegd online nieuws is VRT NWS (61%), HLN (57%) en Het Nieuwsblad (37%). Alternatieve nieuwsmedia worden amper tot niet geraadpleegd door jongeren.

Online nieuwsbron	12-15	16-19	20-23	24-26	Totaal
VRT NWS	49%	68%	63%	66%	61%
Het Laatste Nieuws	46%	59%	62%	60%	57%
Het Nieuwsblad	24%	43%	39%	43%	37%
De Morgen	9%	15%	25%	20%	17%
De Standaard Online	10%	12%	17%	17%	14%

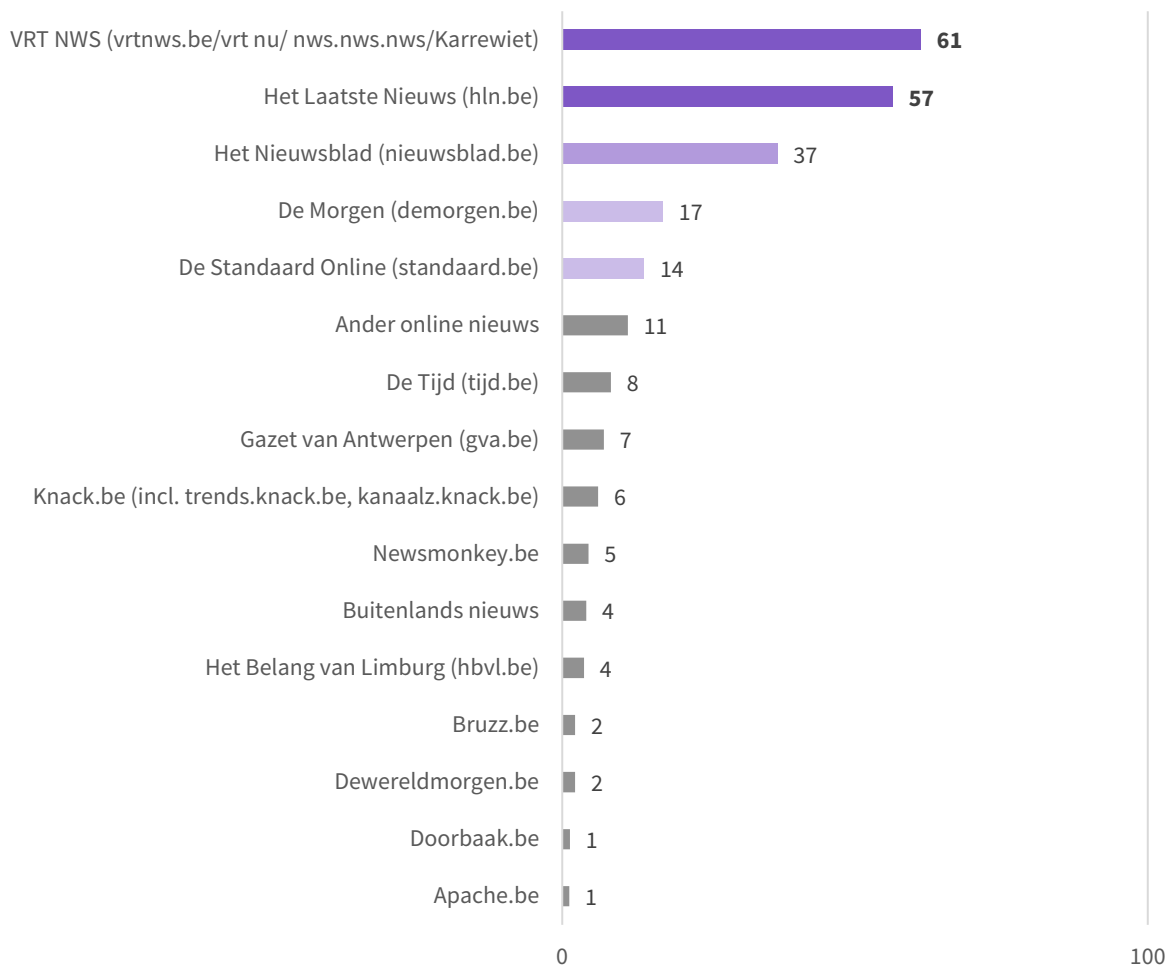
Tabel 4-8. Top 5 online nieuwsbron, uitgesplitst naar leeftijd.

Online nieuwsbron	ASO	BSO	TSO	afg. geen h. diploma	student hoger	afg. hoger diploma	Totaal
VRT NWS	60%	29%	56%	35%	67%	76%	61%
Het Laatste Nieuws	51%	45%	53%	69%	61%	58%	57%
Het Nieuwsblad	27%	30%	48%	46%	41%	44%	37%
De Morgen	11%	2%	17%	5%	25%	27%	17%
De Standaard Online	11%	6%	11%	7%	17%	21%	14%

Tabel 4-9. Top 5 online nieuwsbron uitgesplitst naar opleidingsniveau

VRT NWS, HLN en Het Nieuwsblad vaakst gebruikt als online nieuwsbron

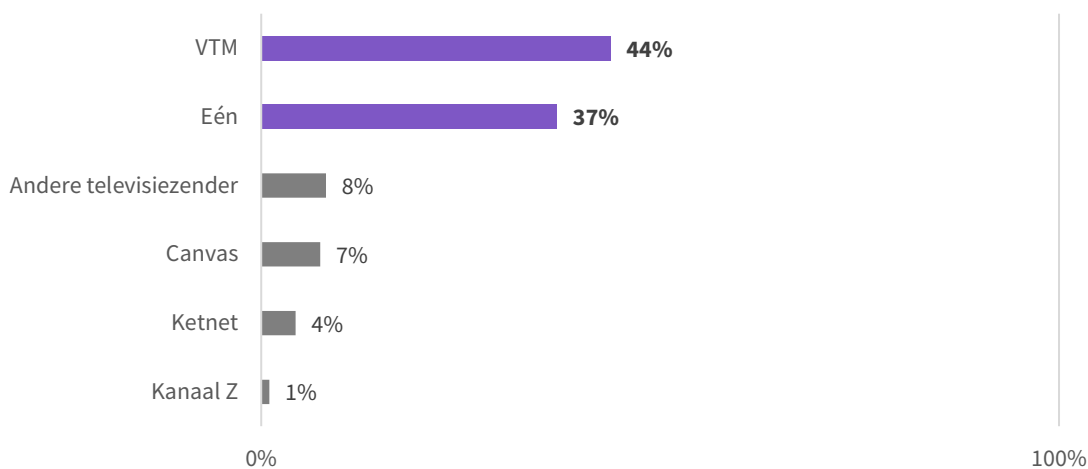

Figuur 4-4. Vink aan waar je de afgelopen week online nieuws volgde? (Meerdere opties mogelijk)
Onder online nieuws verstaan we zowel de nieuwswebsite, nieuwsapp als de pagina's van de nieuwsmerken op sociale media.

Televisienieuws

Op televisie is VTM de populairste zender voor nieuws (44%), gevolgd door één (37%), wat het omgekeerde is dan bij de globale Vlaamse bevolking (Picone et. al, 2021).

VTM en één meest bekeken zenders voor nieuws

Figuur 4-5. Vink aan waar je de afgelopen week *tv-nieuws* volgde (Meerdere opties mogelijk)

<i>Tv-nieuws</i>	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
VTM	47%	49%	40%	39%	44%
één	40%	39%	36%	33%	37%

Tabel 4-10. Twee meest bekeken tv-zenders uitgesplitst naar leeftijd

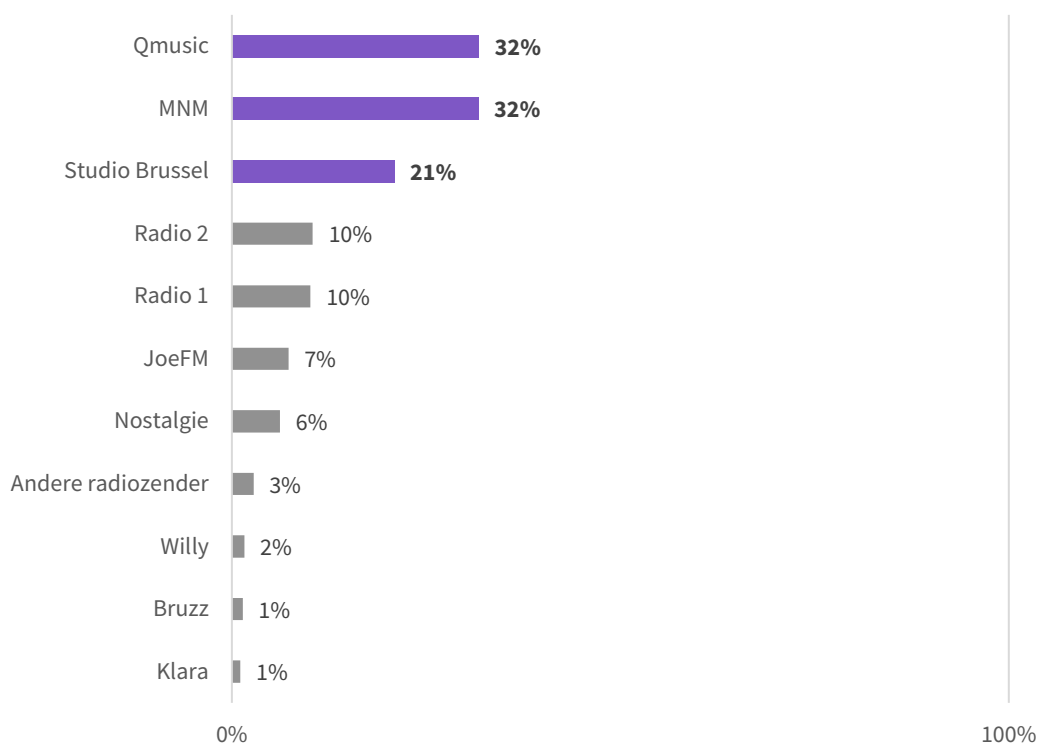
<i>Tv-nieuws</i>	ASO	BSO	TSO	afg. geen h. diploma	student hoger	afg. hoger diploma	Totaal
VTM	50%	30%	46%	54%	41%	35%	44%
Eén	42%	6%	33%	19%	42%	37%	37%

Tabel 4-11. Twee meest bekeken tv-zenders uitgesplitst naar opleidingsniveau

Radionieuws

De top 3 van radiozenders voor nieuws is Q Music (32%) en MNM (32%), gevolgd door Studio Brussel (21%).

Qmusic, MNM en Studio Brussel populairste radiozenders voor nieuwsupdates

Figuur 4-6. Vink aan waar je de afgelopen week via radio nieuws volgde (Meerdere opties mogelijk)

Radionieuws	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Qmusic	32%	29%	29%	38%	32%
MNM	32%	32%	32%	30%	32%
Studio Brussel	19%	17%	21%	30%	21%

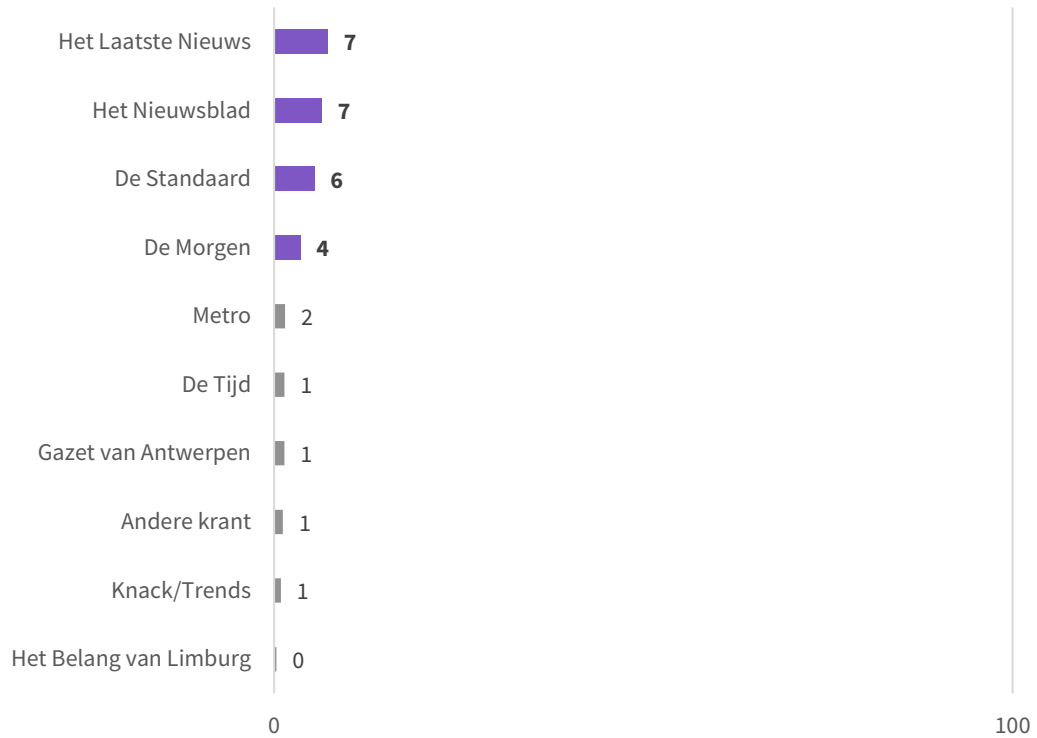
Tabel 4-12. Radionieuws, uitgesplitst naar leeftijd

Papieren krant

Kranten worden amper gelezen door de jongeren. Relatief gezien zijn de meest gelezen kranten de populaire dagbladen Het Laatste Nieuws (7%) en Het Nieuwsblad (6%).

De twee kwaliteitskranten De Standaard (6%) en De Morgen (4%) maken de top 4 compleet.

Nog niet 1 op de tien jongeren leest regelmatig de krant

Figuur 4-7. Vink aan waar je de afgelopen week nieuws op papier volgde (Meerdere opties mogelijk)

5 Houding tegenover nieuws

In dit volgende hoofdstuk gaan we dieper in op hoe jongeren denken over nieuws. Eerst bekijken we in welke mate verschillende nieuwsthema's de jongeren interesseren. Ten tweede gaan we in op de nieuwsattitudes, de redenen die jongeren aangeven om nieuws te raadplegen. Hierna gaan we ook in op de sociale norm: de inschatting die jongeren maken over het nieuwsgebruik van de mensen rond hen. Tot slot geven we ook een inkijk in hoe jongeren denken over professionele nieuwsmedia.

5.1 Nieuwsinteresse

Over het algemeen is er bij jongeren eerder weinig interesse in verschillende nieuwsthema's. Op een schaal van 0 ('helemaal niet geïnteresseerd') tot 10 ('zeer geïnteresseerd') geven jongeren gemiddeld een **5,37** ($SD = 1,59$) op de vraag in welke mate ze geïnteresseerd zijn in nieuws zoals maatschappelijke kwesties, cultuur of sport.

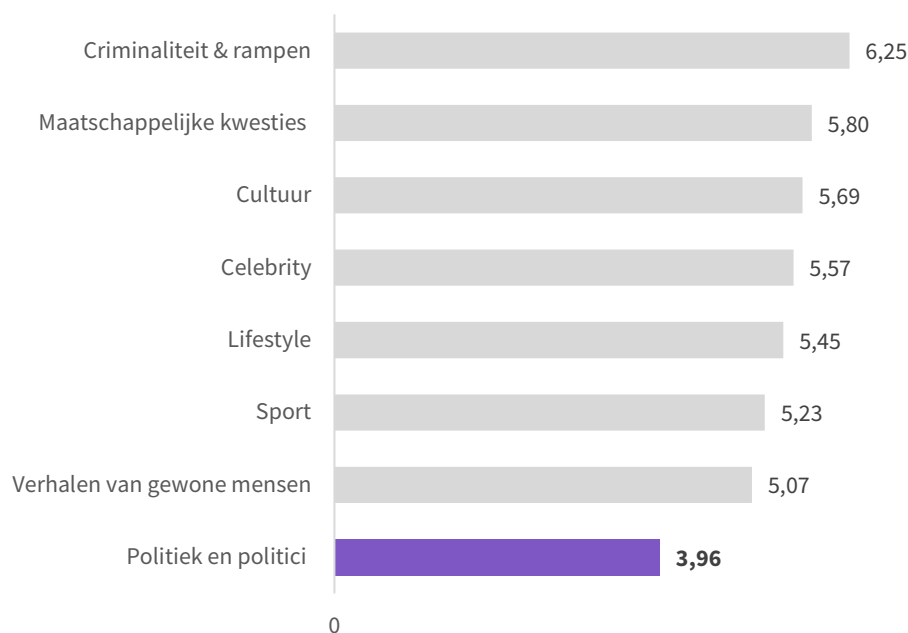
De nieuwscategorieën **criminaliteit, maatschappelijke kwesties, cultuur en beroemdheden worden het best beoordeeld** met een gemiddelde interesse van respectievelijk 6,26 tot 5,57 op 10.

Nieuwsberichten over **politiek** kunnen jongeren het minst bekoren met een gemiddelde score van 3,96.

<i>Nieuwsthema</i>	Gemiddelde	SD
Criminaliteit , ongelukken, veiligheid op straat, rampen,...	6,25	2,63
Maatschappelijke kwesties (milieu, economie, integratie, onderwijs, gezondheidszorg)	5,80	2,51
Cultuur : muziek, film, theater,... (verslagen, reviews)	5,69	2,66
Filmsterren, mediapersoonen, royalty, sportsterren en andere beroemdheden uit binnen- en buitenland	5,57	2,75
Mode, eten, uitgaansleven en ander lifestylenieuws	5,45	2,88
Sport	5,23	3,41
Verhalen van gewone mensen en het alledaagse leven	5,07	2,67
Politiek en politici (parlement, ministers, verkiezingen, politieke partijen, Europa)	3,96	2,86

Tabel 5-1. In het algemeen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over... (schaal 0-10)

Opvallend minder interesse in politiek nieuws

10

Figuur 5-2. In het algemeen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over... (schaal 0-10)

Wanneer we kijken naar de verschillen tussen leeftijdscategorieën, zien we er in beide richtingen.

Eenzijds neemt de interesse toe met de leeftijd bij thema's als maatschappelijke kwesties, human interest en politiek. Interesse in criminaliteit en rampen, celebrity en sport neemt dan weer af bij de oudere leeftijdsgroepen.

Nieuwsthema	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Criminaliteit & rampen	6,21	6,64	6,07	6,07	6,25
Maatschappelijke kwesties	5,06	5,59	6,30	6,37	5,80
Cultuur	5,61	5,64	5,81	5,67	5,69
Celebrity	6,34	5,81	5,12	4,87	5,57
Lifestyle	5,23	5,70	5,48	5,40	5,45
Sport	5,88	5,37	4,94	4,57	5,23
Verhalen van gewone mensen	4,64	5,12	5,26	5,33	5,07
Politiek en politici	2,86	3,53	4,56	5,12	3,96

Tabel 5-1. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema uitgesplitst naar leeftijd

<i>Nieuwsthema</i>	Middelbaar			afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
	ASO	BSO	TSO				
Criminaliteit & rampen	6,39	5,85	5,88	5,60	6,47	6,12	6,25
Maatschappelijke kwesties	5,15	4,59	4,92	5,04	6,50	6,97	5,80
Cultuur	5,70	5,14	5,30	4,94	5,96	5,80	5,69
Celebrity	6,35	5,24	5,36	4,83	5,38	4,76	5,57
Lifestyle	5,43	5,17	4,86	4,83	5,73	5,58	5,45
Sport	5,72	6,00	6,05	4,94	4,69	4,70	5,23
Verhalen van gewone mensen	4,76	5,02	5,19	4,72	5,28	5,49	5,07
Politiek	3,02	2,99	3,20	4,30	4,54	5,38	3,96

Tabel 5-2. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema uitgesplitst naar opleiding

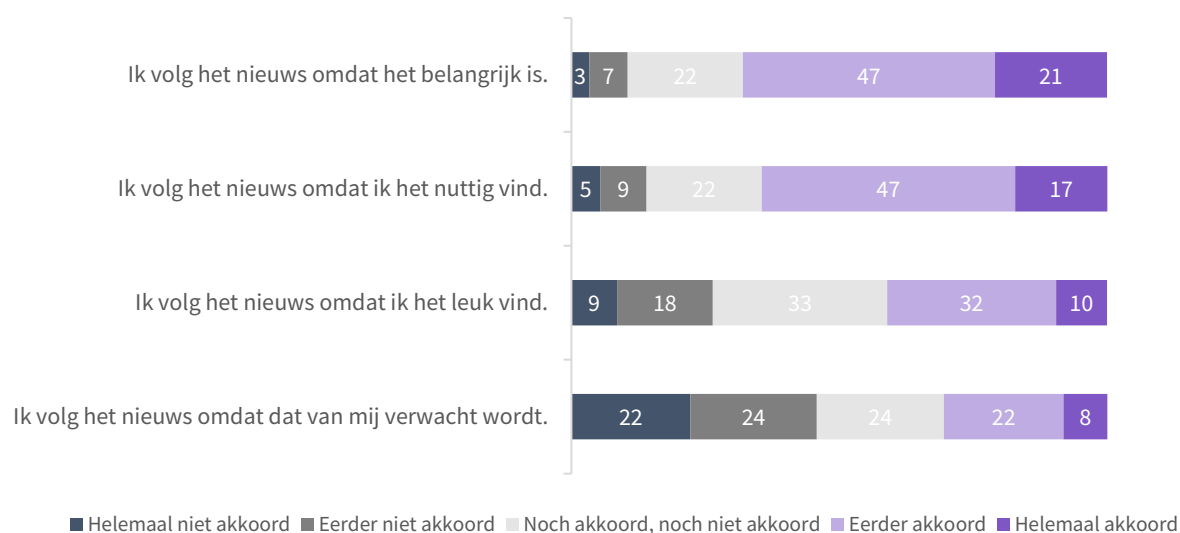
<i>Nieuwsthema</i>	Geïnteresseerde	Expert	Fan	Mijder	Passieveling	Totaal
Criminaliteit & rampen	6,91	6,74	7,25	4,90	4,73	6,26
Maatschappelijke kwesties	6,09	7,52	6,43	4,74	3,71	5,81
Cultuur	7,08	6,12	6,64	3,97	3,86	5,70
Celebrity	7,17	5,25	6,57	3,95	4,09	5,56
Lifestyle	7,09	5,10	6,69	3,54	3,79	5,44
Sport	7,15	4,32	6,15	3,58	4,18	5,22
Verhalen van gewone mensen	6,59	5,38	6,00	3,27	3,30	5,07
Politiek en politici	4,75	5,41	4,52	2,56	2,12	3,98
Gemiddelde interesse	6,61	5,73	6,28	3,81	3,73	5,38

Tabel 5-3. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema, uitgesplitst naar nieuwsprofiel

5.2 Nieuwsattitudes

Nieuwsattitudes zijn de verschillende redenen die mensen hebben om nieuws te raadplegen. Vraga et al. (2021) onderscheiden drie zaken: nieuws raadplegen omdat het nuttig is (*beneficial*), omdat mensen het leuk vinden (*enjoyment*) en/of omdat ze dat belangrijk vinden (*important*). Daarnaast is er ook een vierde reden: omdat mensen het gevoel hebben dat dat van hen verwacht wordt.

Vlaamse jongeren doen dat vooral omdat ze dat **belangrijk** vinden (68% is daarmee akkoord) en omdat ze dat **nuttig** vinden (64%). Opvallend: bijna de helft (46%) geeft aan dat niet te doen omdat dat van hen verwacht wordt (46%).

Figuur 5-3. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?

Wanneer we deze motivaties uitsplitsen naar de verschillende *leeftijdscategorieën*, dan zijn ze voor alle motivaties in stijgende lijn: hoe ouder de jongeren, hoe nuttiger, leuker én belangrijker ze nieuws (raadplegen) vinden. Ook stijgt de externe motivatie, waarbij ze nieuws volgen omdat het van hen verwacht wordt.

Attitudes	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Ik volg het nieuws omdat ik het nuttig vind.	3,42	3,68	3,71	3,71	3,62
Ik volg het nieuws omdat ik het leuk vind.	2,82	3,17	3,30	3,40	3,16
Ik volg het nieuws omdat het belangrijk is.	3,56	3,83	3,79	3,85	3,75
Ik volg het nieuws omdat dat van mij verwacht wordt.	2,36	2,76	2,81	2,95	2,71

Tabel 5-4. Nieuwsattitudes uitgesplitst naar leeftijd

<i>Attitudes</i>	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. h. diploma	Totaal
Ik volg het nieuws omdat ik het nuttig vind.	3,49	3,08	3,58	3,31	3,81	3,90	3,62
Ik volg het nieuws omdat ik het leuk vind.	2,86	3,03	3,22	3,13	3,33	3,49	3,16
Ik volg het nieuws omdat het belangrijk is.	3,60	3,37	3,75	3,62	3,88	4,02	3,75
Ik volg het nieuws omdat dat van mij verwacht wordt.	2,56	2,43	2,42	2,67	2,76	3,14	2,71

Tabel 5-5. Nieuwsattitudes uitgesplitst naar opleidingsniveau

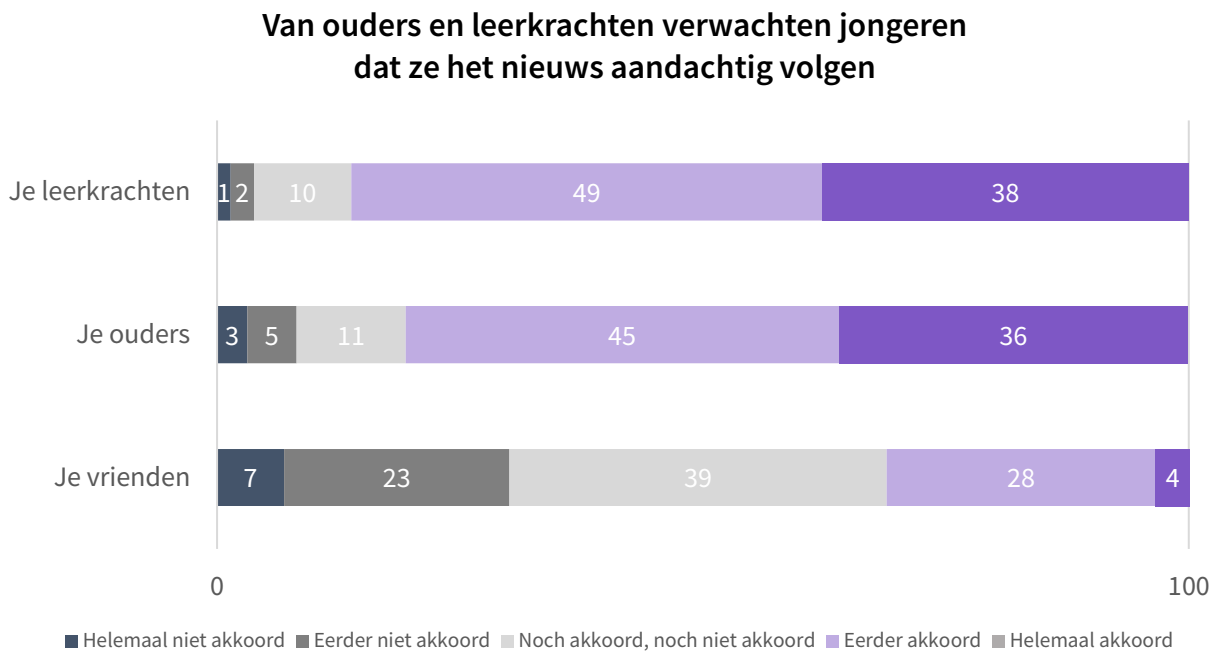
<i>Attitudes</i>	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Ik volg het nieuws omdat ik het nuttig vind.	3,48	4,23	3,85	3,36	3,04	3,63
Ik volg het nieuws omdat ik het leuk vind.	3,30	3,54	3,35	2,78	2,69	3,16
Ik volg het nieuws omdat het belangrijk is.	3,63	4,26	4,00	3,51	3,19	3,75
Ik volg het nieuws omdat dat van mij verwacht wordt.	3,08	2,82	2,72	2,42	2,48	2,71

Tabel 5-6. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema, uitgesplitst naar nieuwsprofiel

5.3 Sociale norm

De sociale norm is gebaseerd op Vraga et al. (2021) en meet de (impliciete) sociale druk die jongeren ervaren om nieuws te raadplegen. We maken hierbij een onderscheid tussen de ouders, vrienden en (indien van toepassing) de leerkrachten.

Vier op de vijf jongeren (87%) is ervan overtuigd dat leerkrachten aandachtig het nieuws volgen. Ook van ouders verwachten jongeren dat (81%). Slechts 32% denkt dat hun vrienden aandachtig het nieuws volgen, een op de drie (30%) zegt zelfs dat ze dat niét doen.

Figuur 5-4. In hoeverre denk je dat je de mensen rond jou het nieuws aandachtig volgen?

Wanneer we kijken naar *leeftijd*, dan zien we dat de jongere leeftijdscategorieën het nieuwsgebruik van hun ouder hoger inschatten dan oudere categorieën. Het omgekeerde zien we wanneer we kijken naar de vrienden: daar stijgt het gemiddelde van 2,51 bij de jongste groep naar 3,40 bij de oudste groep.

	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Je leerkrachten	4,20	4,29	4,02	4,26	4,19
Je ouders	4,22	4,10	3,89	3,98	4,05
Je vrienden	2,51	2,98	3,11	3,40	2,98

Tabel 5-7. Sociale norm uitgesplitst naar leeftijdscategorie

Er zitten vrij weinig verschillen tussen *opleidingsniveau*, al lijken leerlingen van ASO het meeste die sociale norm van leerkrachten en ouders te ervaren. Bij hun vrienden is dat dan weer het laagste. Afgestudeerden (en dus ook oudere jongeren) schatten het nieuwsgebruik van hun vrienden hoger in dan de middelbare scholieren.

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Je leerkrachten	4,23	4,28	4,03	nvt	4,16	nvt	4,19
Je ouders	4,22	4,00	3,88	3,83	4,00	3,96	4,05
Je vrienden	2,57	2,97	2,78	3,17	3,22	3,40	2,98

Tabel 5-8. Sociale norm uitgesplitst naar opleidingsniveau

	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Je leerkrachten	4,08	4,37	4,27	4,11	4,05	4,19
Je ouders	3,86	4,26	4,17	4,00	3,90	4,05
Je vrienden	3,06	3,35	3,05	2,74	2,67	2,99
Score schaal	3,65	3,93	3,79	3,56	3,49	3,70

Tabel 5-9. Sociale norm uitgesplitst naar nieuwsprofiel

5.4 Meningen over nieuwsmedia

In de volgende paragrafen gaan we dieper in over hoe jongeren denken over nieuws. We maken een onderscheid tussen hoe jongeren professionele nieuwsmedia evalueren en hoe ze denken over hun eigen nieuwsgebruik.

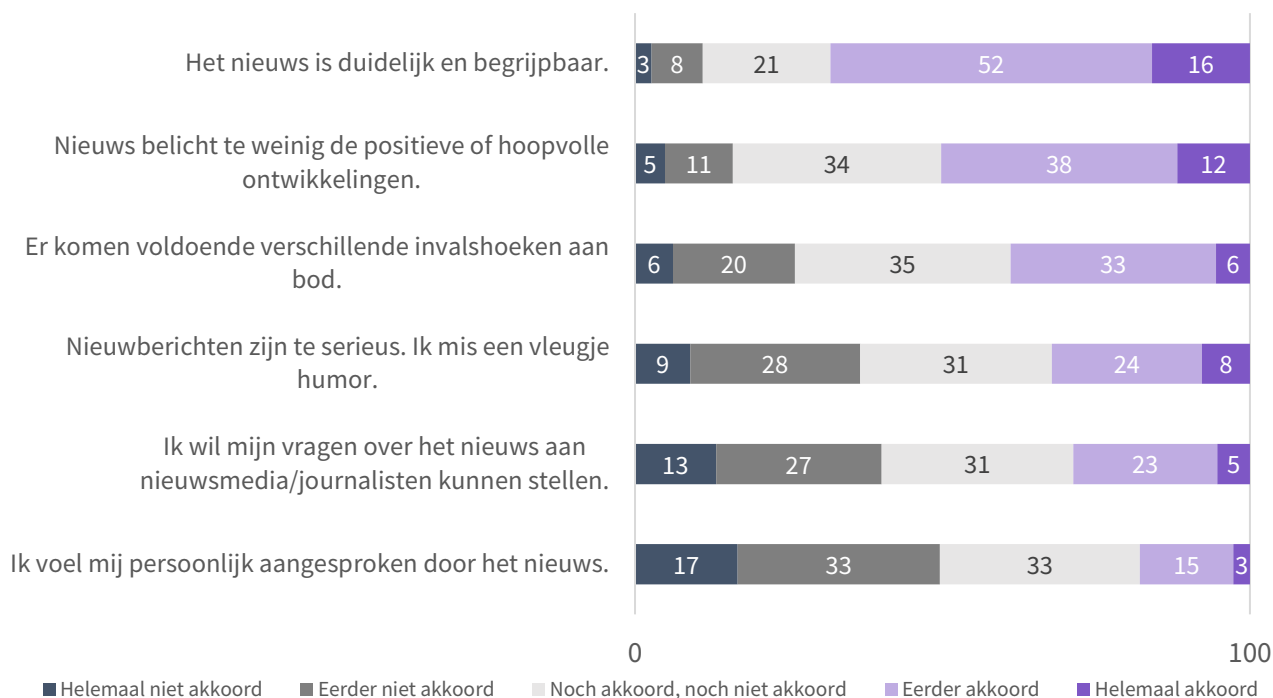
Evaluatie professionele nieuwsmedia

De verstaanbaarheid van nieuws vinden jongeren best ok: twee op de drie tien jongeren (68%) geven aan dat ze nieuws duidelijk en begrijpbaar vinden. Qua tone of voice zit het ook goed, al zegt een op de drie (32%) dat ze het nieuws te serieus vinden en een vleugje humor missen. Amper 1 op de vijf (18%) voelt zich persoonlijk aangesproken door het nieuws.

Wanneer we kijken naar de inhoud van het nieuws, is de helft van de jongeren (50%) akkoord dat het nieuws te weinig de positieve of hoopvolle ontwikkelingen belicht. Slechts twee op de vijf (39%) geeft aan dat er voldoende verschillende invalshoeken aan bod komen.

Journalisten merken dat ze heel wat vragen binnen krijgen over nieuws, vooral via sociale media (Hoedt, 2020; Lips, 2022). Drie op de tien jongeren (29%) geeft dan ook aan dat ze hun vragen over het nieuws aan nieuwsmedia/journalisten willen kunnen stellen.

Weinig jongeren voelen zich persoonlijk aangesproken door het nieuws in professionele Vlaamse nieuwsmedia

Figuur 5-5. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?

Wanneer we inzoomen op de leeftijd, dan merken we dat hoe ouder jongeren zijn, hoe meer ze zich aangesproken voelen door het nieuws. Het gemiddelde stijgt over de leeftijdscategorieën van 2,26 naar 2,76. De nood aan een humoristische toets in het nieuws is daarentegen groter bij de jongere groepen.

Houding tov professionele nieuwsmedia	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Het nieuws is duidelijk en begrijpbaar.	3,72	3,73	3,66	3,70	3,70
Nieuws belicht te weinig de positieve of hoopvolle ontwikkelingen.	3,33	3,38	3,47	3,48	3,41
Er komen voldoende verschillende invalshoeken aan bod.	3,26	3,17	3,00	3,03	3,12
Nieuwberichten zijn te serieus. Ik mis een vleugje humor.	3,18	2,97	2,89	2,68	2,94
Ik wil mijn vragen over het nieuws aan nieuwsmedia/journalisten kunnen stellen.	2,59	2,86	2,91	2,88	2,81

Ik voel mij persoonlijk aangesproken door de het nieuws.	2,26	2,52	2,69	2,76	2,54
--	------	------	------	------	-------------

Tabel 5-10. Houding tov professionele nieuwsmedia uitgesplitst naar leeftijd

Houding tov professionele nieuwsmedia	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Het nieuws is duidelijk en begrijpbaar.	3,71	3,43	3,76	3,45	3,74	3,78	3,70
Nieuws belicht te weinig de positieve of hoopvolle ontwikkelingen.	3,38	3,07	3,27	3,38	3,46	3,55	3,41
Er komen voldoende verschillende invalshoeken aan bod.	3,21	3,20	3,26	2,92	3,03	3,10	3,12
Nieuwberichten zijn te serieus. Ik mis een vleugje humor.	3,19	2,87	2,79	2,91	2,87	2,64	2,94
Ik wil mijn vragen over het nieuws aan nieuwsmedia/journalisten kunnen stellen.	2,66	2,96	2,92	2,91	2,84	2,93	2,81
Ik voel mij persoonlijk aangesproken door de het nieuws.	2,31	2,80	2,13	2,64	2,65	2,91	2,54

Tabel 5-11. Houding tov professionele nieuwsmedia uitgesplitst naar opleidingsniveau

<i>Houding tov professionele nieuwsmedia</i>	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Het nieuws is duidelijk en begrijpbaar.	3,66	3,98	3,77	3,67	3,36	3,70
Nieuws belicht te weinig de positieve of hoopvolle ontwikkelingen.	3,12	3,64	3,50	3,55	3,21	3,42
Er komen voldoende verschillende invalshoeken aan bod.	3,24	2,99	3,27	2,97	3,03	3,12
Nieuwberichten zijn te serieus. Ik mis een vleugje humor.	3,07	2,62	3,06	2,94	2,93	2,94
Ik wil mijn vragen over het nieuws aan nieuwsmedia/journalisten kunnen stellen.	2,94	2,93	2,97	2,47	2,59	2,81
Ik voel mij persoonlijk aangesproken door de het nieuws.	2,79	2,83	2,52	2,22	2,36	2,55

Tabel 5-12. Houding tov professionele nieuwsmedia uitgesplitst naar nieuwsprofiel

Reflectie eigen nieuwsgebruik

Wanneer jongeren reflecteren over hun eigen nieuwsgebruik, dan zegt ruim de helft (56%) het belangrijk te vinden een nieuwsartikel te lezen dat van een bekende bron komt. Hoe ouder de jongeren zijn, hoe belangrijker dat wordt.

	Helemaal niet akkoord		Neutraal		Helemaal akkoord	Totaal	$\bar{X}$
Wanneer ik een nieuwsartikel lees vind ik het belangrijk dat het artikel van een bekende bron komt.	7%	13%	23%	39%	17%	100%	3,45
Ik wil enkel het nieuws volgen over de topics die mij interesseren.	5%	17%	24%	38%	15%	100%	3,41
Ik heb wel eens betaald voor een nieuwsartikel dat ik niet volledig kon lezen (door een betaalmuur).	62%	13%	11%	8%	6%	100%	1,84

Tabel 5-13. Reflectie eigen nieuwsgebruik

Nieuws op maat van jongeren is vaak ook nieuws over onderwerpen die voor hen relevant zijn. De helft van de jongeren geeft aan vooral nieuws te willen volgen over topics die hen interesseren (53%). Hoe jonger de jongeren, hoe meer ze nieuws willen dat aansluit bij hun interesses.

	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Wanneer ik een nieuwsartikel lees vind ik het belangrijk dat het artikel van een bekende bron komt.	3,14	3,40	3,64	3,66	3,45
Ik wil enkel het nieuws volgen over de topics die mij interesseren.	3,73	3,44	3,24	3,19	3,41
Ik heb wel eens betaald voor een nieuwsartikel dat ik niet volledig kon lezen (door een betaalmuur).	1,34	1,71	2,07	2,33	1,84

Tabel 5-14. Reflectie eigen nieuwsgebruik, uitgesplitst naar leeftijd

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Wanneer ik een nieuwsartikel lees vind ik het belangrijk dat het artikel van een bekende bron komt.	3,15	3,17	3,36	3,67	3,45	3,79	3,45
Ik wil enkel het nieuws volgen over de topics die mij interesseren.	3,72	3,42	3,38	3,28	3,32	3,04	3,41
Ik heb wel eens betaald voor een nieuwsartikel dat ik niet volledig kon lezen (door een betaalmuur).	1,41	2,08	1,65	1,98	2,26	2,33	1,84

Tabel 5-15. Reflectie eigen nieuwsgebruik, uitgesplitst naar opleiding

	Geïnt.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Wanneer ik een nieuwsartikel lees vind ik het belangrijk dat het artikel van een bekende bron komt.	3,23	4,01	3,52	3,42	2,98	3,45
Ik wil enkel het nieuws volgen over de topics die mij interesseren.	3,38	3,14	3,30	3,71	3,61	3,41
Ik heb wel eens betaald voor een nieuwsartikel dat ik niet volledig kon lezen (door een betaalmuur).	2,36	1,78	1,77	1,51	1,82	1,85

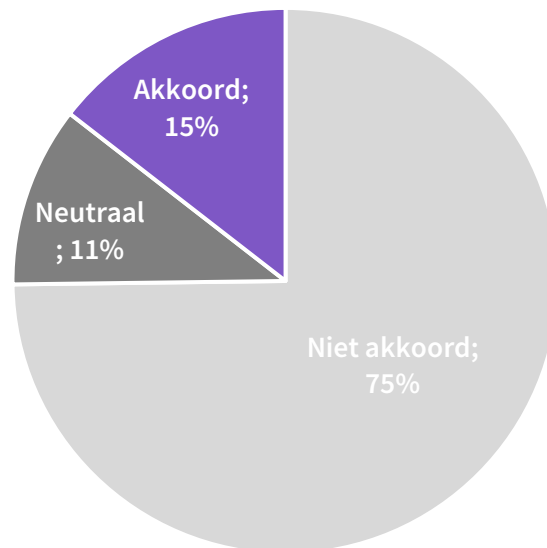
Tabel 5-16. Reflectie eigen nieuwsgebruik, uitgesplitst naar nieuwsprofiel

Opvallend is hoe weinig jongeren al betaalden voor een nieuwsartikel dat ze niet volledig kon lezen (door een betaalmuur): drie op de vier (75%) jongeren deed dat nog niet.

Hoe ouder en hoger opgeleid de jongeren zijn, hoe groter het aandeel jongeren dat wel al betaalde voor nieuws.

Weinig bereidheid om te betalen voor nieuws achter betaalmuur

Figuur 5-6. Ik heb wel eens betaald voor een nieuwsartikel dat ik niet volledig kon lezen (door een betaalmuur).

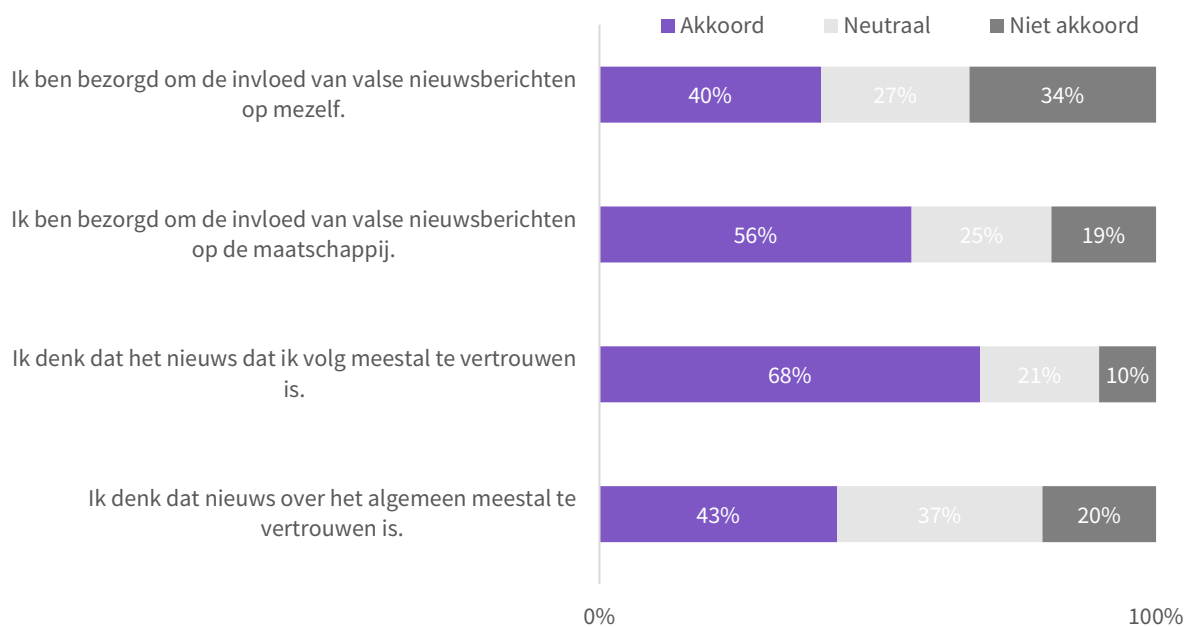
6 Jongeren en nepnieuws

In het komende blok gaan we dieper in op de kennis van jongeren met betrekking tot desinformatie. We bepreken eerst of ze de term kennen. Vervolgens gaan we na welke strategieën jongeren gebruiken om de betrouwbaarheid van het nieuws in te schatten. Hierna geven we weer hoe jongeren scoren op een kennistest. Tot slot evalueren we ook hoe goed jongeren in staat zijn om nepnieuws te herkennen. Aan de hand van 10 bevroegde verhalen geven we weer hoe jongeren misinformatie (al dan niet succesvol) ontmaskeren.

6.1 Houding t.o.v. nepnieuws

In lijn met andere onderzoeken (Vandendriessche et al., 2021), zijn Vlaamse jongeren vooral bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op de maatschappij (56%), wat een stuk hoger ligt dan het aandeel dat bezorgd is om de invloed op zichzelf (40%). Deze bezorgdheid neemt toe naarmate de jongeren ouder worden.

Jongeren vooral bezorgd over hoe onbetrouwbaar nieuws anderen beïnvloedt

Figuur 6-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?

Wanneer we kijken naar het vertrouwen in nieuws zien we ook de kloof tussen het nieuws dat ze zelf volgen, en het nieuws in het algemeen. Zeven op de tien (68%) zegt vertrouwen te hebben in het nieuws dat ze zelf volgen, tegenover vier op de tien (73%) in nieuws in het algemeen.

Hoe hoger opgeleid de jongeren zijn, hoe groter het vertrouwen in nieuws (voor zowel het nieuws dat ze zelf volgen als nieuws over het algemeen). Leerlingen uit het ASO en jongeren met een hoger diploma (incl. studenten) hebben het meeste vertrouwen, de groep afgestudeerden zonder hoger diploma het minste vertrouwen.

	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Ik ben bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op mezelf.	3,05	2,95	3,09	3,24	3,08
Ik ben bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op de maatschappij.	3,20	3,41	3,72	3,84	3,53
Ik denk dat het nieuws dat ik volg meestal te vertrouwen is.	3,89	3,76	3,52	3,62	3,70
Ik denk dat nieuws over het algemeen meestal te vertrouwen is.	3,37	3,31	3,09	3,18	3,24

Tabel 6-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar leeftijd

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Ik ben bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op mezelf.	2,92	3,21	3,13	3,07	3,12	3,27	3,08
Ik ben bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op de maatschappij.	3,16	3,32	3,48	3,45	3,82	3,90	3,53
Ik denk dat het nieuws dat ik volg meestal te vertrouwen is.	3,83	3,63	3,65	3,29	3,68	3,69	3,70
Ik denk dat nieuws over het algemeen meestal te vertrouwen is.	3,36	3,18	3,26	2,96	3,17	3,23	3,24

Tabel 6-2. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar opleidingsniveau

	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Ik ben bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op mezelf.	3,20	3,16	3,16	2,94	2,86	3,08
Ik ben bezorgd om de invloed van valse nieuwsberichten op de maatschappij.	3,26	4,19	3,50	3,53	3,14	3,53
Ik denk dat het nieuws dat ik volg meestal te vertrouwen is.	3,75	3,83	3,76	3,54	3,54	3,70
Ik denk dat nieuws over het algemeen meestal te vertrouwen is.	3,40	3,20	3,38	3,03	3,05	3,23

Tabel 6-3. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar nieuwsprofiel

6.2 Nepnieuws of fake news gekend

96%

al gehoord
van nepnieuws

96% van de jongeren heeft al van de term nepnieuws of fake news gehoord.

6.3 Strategieën om betrouwbaarheid nieuws in te schatten

Twee op de vijf (44%) zegt soms eens te controleren hoe betrouwbaar een artikel is. Hoe ouder de jongeren zijn, hoe meer ze dat doen: het gemiddelde stijgt van 2,65 in de jongere categorie naar 3,39 in de oudste leeftijdscategorie.

	Helemaal niet akkoord		Neutraal		Helemaal akkoord		Totaal	$\bar{X}$
Ik controleer soms hoe betrouwbaar een nieuwsartikel is.	13%	20%	24%	32%	12%	100%	3,08	

Tabel 6-4. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?

	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Ik controleer soms hoe betrouwbaar een nieuwsartikel is.	2,65	2,99	3,37	3,39	3,08

Tabel 6-5. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar leeftijd

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Ik controleer soms hoe betrouwbaar een nieuwsartikel is.	2,65	3,17	2,98	3,39	3,28	3,41	3,08

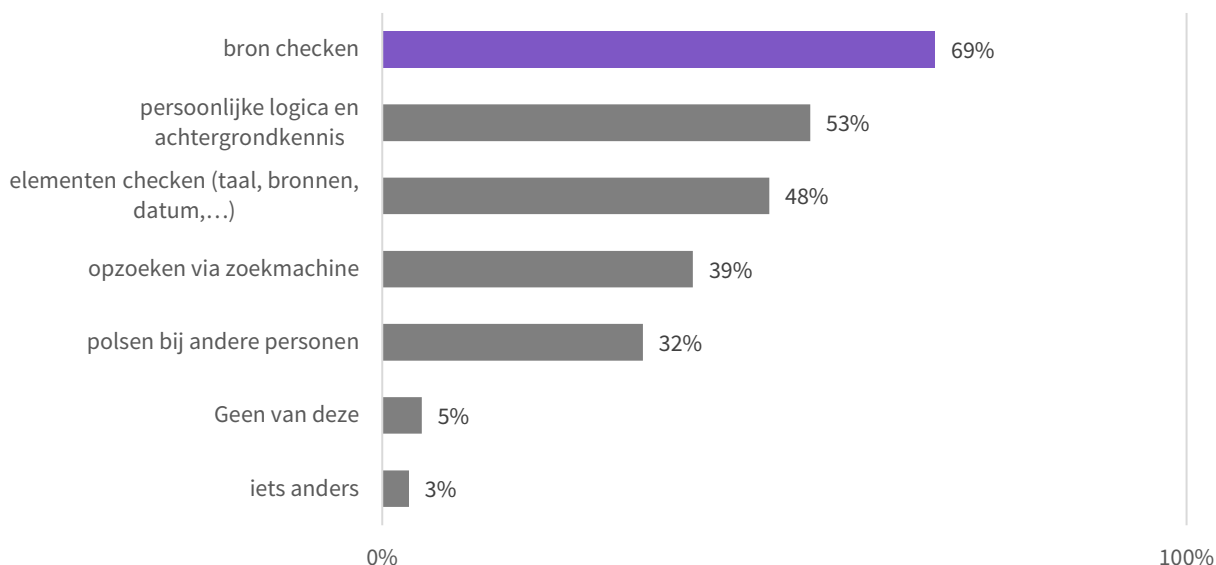
Tabel 6-6. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar opleiding

	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Ik controleer soms hoe betrouwbaar een nieuwsartikel is.	3,00	3,66	3,07	3,00	2,69	3,09

Tabel 6-7. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar nieuwsprofiel

Jongeren hebben verschillende manieren om te controleren hoe betrouwbaar informatie is. **7 op de tien (69%) jongeren doet dat door de bron van het nieuws te checken.** De top drie wordt vervolledigd door ‘vertrouwen in persoonlijke logica en achtergrondkennis’ (53%) en ‘elementen van het artikel controleren’ (48%).

Betrouwbaarheid van nieuws wordt vooral ingeschat adhv bron

Figuur 6-2. Wanneer je nieuws tegenkomt, hoe schat je de betrouwbaarheid van het nieuws in?

Strategie	12-15	16-19	20-23	24-27	Totaal
Te checken wie het artikel publiceerde (bv. VRT-nieuwssite beschouw ik als een betrouwbare bron waardoor ik niet twijfel aan de juistheid van het verhaal)	63%	70%	69%	74%	69%
Na te gaan wat ik zelf denk, via persoonlijke logica of achtergrondkennis van het verhaal	42%	57%	57%	58%	53%
Elementen van het artikel te controleren, zoals wanneer het artikel verscheen, hoe het taalgebruik is, welke bronnen gebruikt zijn	43%	43%	52%	56%	48%
Het verhaal opzoeken via Google of een andere zoekmachine	34%	41%	42%	38%	39%
Te polsen bij andere personen	31%	33%	31%	36%	32%
Geen van deze	7%	6%	4%	2%	5%
iets anders	4%	4%	3%	3%	3%

Tabel 6-8. Wanneer je nieuws tegenkomt, hoe schat je de betrouwbaarheid van het nieuws in? (Meerdere opties mogelijk)

6.4 Test stellingen nepnieuws

De jongeren kregen zes stellingen voorgeschoteld rond nepnieuws. Gemiddeld halen ze hierop **3,5/6**. Vier op de vijf jongeren (80%) antwoordde minstens de helft van de vragen juist.

De kennis van jongeren over nepnieuws is dus meer dan behoorlijk.

80% slaagt op kennistest over nepnieuws

Zijn volgende stellingen over nepnieuws volgens jou waar of niet?				
	Waar	Onwaar	Ik weet het niet	Totaal
Nepnieuws is onjuiste informatie, maar is niet bedoeld om ons te misleiden.	21%	68%	11%	100%
Wie nepnieuws maakt, kan daar veel geld mee verdienen.	65%	12%	24%	100%
Nepnieuws wordt (onder meer) gemaakt om onze politieke voorkeur te beïnvloeden.	66%	14%	20%	100%
Een journalist die per ongeluk foute informatie in een artikel opneemt, maakt nepnieuws.	30%	49%	21%	100%
Nepnieuws wordt vooral verspreid via sociale media en minder door kranten, radio en televisie.	75%	16%	9%	100%
Nepnieuws wordt online vooral door computerprogramma's en zogenaamde 'bots' verspreid, en veel minder door echte personen.	36%	33%	31%	100%

Tabel 6-9. Zijn volgende stellingen over nepnieuws volgens jou waar of niet? (Vet gedrukt = juist)

Voor deze test zien we geen verschillen tussen jongens en meisjes, en de correlatie tussen het testresultaat en leeftijd is zeer zwak. Wel opvallend is dat leerlingen in het BSO en in mindere mate ook afgestudeerden zonder hoger diploma slechter scoren op deze test over nepnieuwskennis.

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Score kennis over nepnieuws	3,58	2,73	3,50	3,34	3,70	3,86	3,60

Tabel 6-10. Score kennis over nepnieuws, uitgesplitst naar opleiding

6.5 Misinformatie herkennen

Globale bevindingen

Elk van de jongeren kreeg vijf (nep)nieuwsverhalen gepresenteerd. Deze bestonden uit een zin en een afbeelding. Uit de volgende 11 berichten (waarvan acht vals en drie echt) werden er at random vijf voorgelegd aan de jongeren.

58% schat de echtheid van 3 of meer verhalen correct in

Aantal nieuwsverhalen dat correct werd ingeschat als echt of vals
(n = 1139)

Figuur 6-3. Overzicht in percentage van score dat jongeren halen op inschatten van (nep)nieuwsberichten

Drie op de vijf jongeren (61%) kwam al eerder minstens een van de nepnieuwsverhalen tegen. Twee op de vijf (42%) is al zo'n nepnieuwsbericht tegengekomen zonder waarschuwing dat het een foutief bericht is.

Jongens zijn iets slechter in het herkennen van nepnieuwsverhalen dan meisjes: zij halen gemiddeld 2,57 op 5. Meisjes halen 2,84 op 5. Leerlingen in het BSO en afgestudeerden zonder hoger diploma zijn slechter in het herkennen van nepnieuwsverhalen.

	Man	Vrouw	Intersekse	Totaal
Score herkennen misinformatie	2,57	2,84	2,90	2,70

Tabel 6-11. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar geslacht

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Score herkennen misinformatie	2,65	1,99	2,77	2,12	2,80	3,09	2,70

Tabel 6-12. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar opleiding

	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Score herkennen misinformatie	2,10	3,34	2,76	2,96	2,32	2,70

Tabel 6-13. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar opleiding

Detailoverzicht van de berichten

Bericht: "Het coronavaccin verandert de menstruatiecyclus."

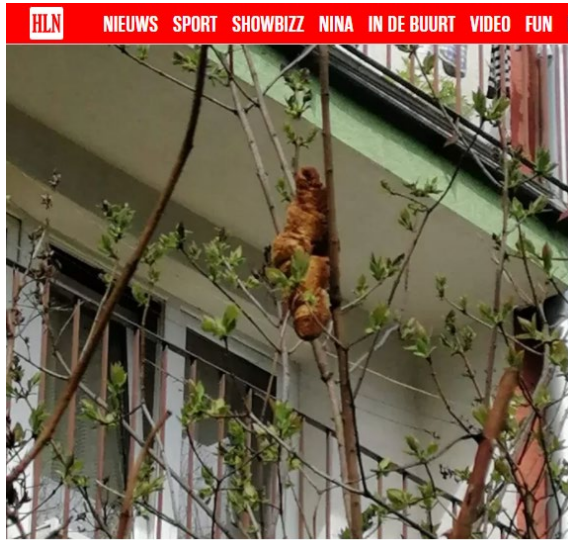
The screenshot shows the website 'Artsen Voor Vrijheid' with the tagline 'EERLIJKE WETENSCHAP - GEZONDHEID - LIEFDE'. The article title is 'Zwaardere menstruatie als bijwerking van het COVID-19-vaccin?'. The author is Katharine Lee, and the article is dated 20 April 2021. The text states that Lee, a researcher at Washington University in St. Louis, compared her own COVID-19 vaccination with her friend's, noting menstrual side effects. An illustration of a uterus and ovaries is surrounded by syringes. A URL is provided: <https://www.today.com/health/can-covid-vaccines-impact-periods-experts-discuss-t21.4499>.

- 👉 **42%** schat bericht juist in
- 👁️ **39%** zag bericht eerder (vooral op Facebook, Instagram, iemand de het eerder vertelde)
- ⚠️ **27%** hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 53% deed niets
  - 👍 18% likete bericht
  - 🗣️ 17% doorverteld in eigen woorden
  - 🔍 12% elders gecheckt

Waarom denken ze dat?

- '' Omdat ik **zelf al gevaccineerd** ben en ik had geen "side-effect".
- '' De site heeft een homepage en veel andere elementen en **ziet er professioneel uit**.
- '' **Ze verzinnen dit** om mensen tegen het vaccin op te zetten.
- '' Omdat ik sommige meisjes/vriendinnen ken die menstruatie problemen hebben door het vaccin. Het word gepubliceerd door "**Artsen Zonder Grenzen**" dat zijn artsen van over de hele wereld.
- '' Papa heeft het al overal gezien, we zijn dan ook **tegen vaccins**.
- '' **Foto** is eerder **ongeloofwaardig**.
- '' Omdat het artikel komt van "Artsen voor Vrijheid" en dan weet je dat je op **antivaxxerbullshitsites** terecht bent gekomen. [...] Daarnaast heb ik al meer van dergelijke verhalen gezien en is dit bv. al **ontkracht geweest** denk ik door VRT NWS factcheck. Altijd handig om hun artikels te lezen.

Bericht: "Gevaarlijk dier blijkt croissant te zijn."

Het 'gevaarlijke' beest. © Société de protection des animaux de Cracovie

Gevaarlijk mysterieus beest in boom blijkt croissant te zijn

Een Poolse dierenhulporganisatie kreeg deze week een mysterieuze oproep binnen, over een vreemd beest dat in een boom op de loer zou liggen. "Mensen openen hun ramen niet meer, omdat ze bang zijn dat het hun huis binnensluipt", meldde een panikerende beller. Uiteindelijk bleek het gevaarlijke dier een onsmakelijke croissant te zijn.

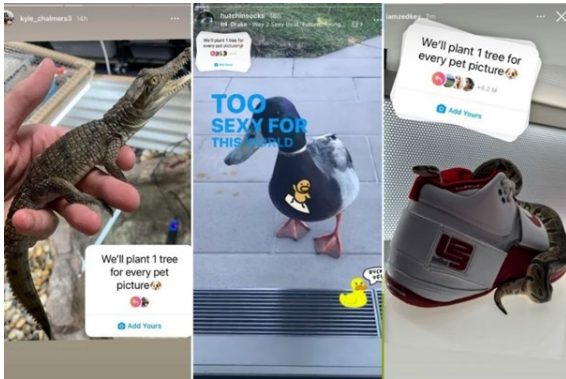
GHO 15-04-21, 15:18 Laatste update: 15-04-21, 15:22 Bron: BBC, AFP

- 👉 **41%** schat bericht juist in
- 👁️ **32%** zag bericht eerder (vooral op Facebook en Instagram)
- ⚠️ [waarschuwing nvt want verhaal klopt]
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 65% deed niets
  - 👍 31% likete bericht
  - 🗣️ 15% doorverteld in eigen woorden
  - ➡️ 12% stuurde bericht door

Waarom denken ze dat?

- " De **bron is betrouwbaar** en ik heb het zelf op televisie gezien dat het waar is.
- " Bhahaha dit is zeker niet waar want **croissants kunnen niet uit bomen groeien**.
- " Dit lijkt mij gewoon een **typisch 'grappig' nieuwsartikel**. Misschien beetje overdreven, maar ik kan wel geloven dat zoiets gebeurt.
- " Het is een oninteressant bericht, maar ik denk wel dat het waar is.
- " Een dier gevaarlijk huh? Bruh **fake total**.
- " HLN probeert ook vaar bizarre en luchtige verhalen te posten. **Zo'n verhaal kan waar zijn, maar is daarom natuurlijk geen wereldnieuws**.
- " Ik denk dat ik het artikel heb gelezen. Maar of dit effectief gebeurt is geen idee.
- " Ik had dit artikel al eens gezien in het **jeugdjournaal** en weet dat die bron zeker betrouwbaar is.

Bericht: "Bij elk gebruik van deze Instagramsticker bij een huisdierfoto plant bedrijf Plant A Tree Co. een boom."

- 👉 51% schat bericht juist in
- 👁️ 63% zag bericht eerder (vooral op Instagram)
- ⚠️ 17% hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 61% deed niets
  - 👍 22% likete bericht

Waarom denken ze dat?

- " Het is een **marketingstrategie** om hun engagement te boosten en zo vaker in de feeds van die personen te verschijnen.
- " Deze **posts zijn viraal** gegaan, maar **ik twijfel** over de echtheid van de bomen die ze zouden planten.
- " Het is iets wat via Instagram Stories wordt verspreid. Je ziet ook veel andere dingen met deze filter voorbij komen om Instagram.
- " Het zou een enorm mooi initiatief zijn, maar het **lijkt mij onwaarschijnlijk** dat ze effectief zoveel bomen gaan planten.
- " De organisatie van deze Instagramsticker maakte het als **grap**, ze zijn gekend als dat je niet weet waar het geld naar toe gaat.
- " **Heb de verklaring van het bedrijf gelezen.** Ze hadden de post snel terug verwijderd omdat er te veel mensen het deelden, en ze al snel doorhadden dat dit niet haalbaar was. Ondanks dat het verwijderd werd, deelden mensen het massaal verder. Maar berichtgeving is dus foutief.
- " Het is **door nws nws nws bewezen dat dit foutieve informatie** is.
- " Ik gebruik het zelf op Instagram.

Bericht: "Honden kunnen ingezet worden om een coronabesmetting te detecteren."

De Standaard Meest recent Corona Binnenland Buitenland

HOME > NIEUWS > BUITENLAND > CORONA - EXITSTRATEGIE

Coronatests op vier poten

19/09/2021 om 15:14 door Ann-Sofie Dekeyser | Bron: Reuters

Ook in België werden honden getraind om corona op te snuffelen. Foto: BELGA

De politie van Dubai zet 38 snuffelhonden in om de unieke geur van SARS-CoV-2 te herkennen. De dieren moeten besmette personen opsporen. Zonder dat vervelende wissertje in de neus.

60% schat bericht juist in

39% zag of hoorde bericht eerder (vooral via televisie en op Facebook)

[waarschuwing nvt want verhaal klopt]

Reactie na zien van het bericht

- 🙄 34% deed niets
- 👍 16% likete bericht
- 🗣️ 9% doorverteld in eigen woorden

Waarom denken ze dat?

- " **Ik heb het al van andere mensen gehoord** dat het al op het nieuws is geweest.
- " **Je ziet van welke krant het nieuwsbericht** is, er is een auteur, datum van publicatie, bron,...
- " Omdat **dieren betere zintuigen** hebben dan de mens.
- " Omdat ik denk dat ik dat al eens eerder heb gehoord. En het ook een **betrouwbare bron** is.
- " Werd al eerder bekend dat honden een heel goede geur hebben en zeker in staat zijn om Corona op te merken, al snap ik niet waarom ze dat niet meer toepassen.
- " **Ziet er realistisch uit** door de verwijzing naar Reuters en dat het een artikel is van De Standaard maar ben niet zeker omdat indien dit waar zou zijn, waarom is het dan nog niet ingezet?
- " Aan de ene kant lijkt mij dit een zeer logische gedachten. Enkele honden kunnen ook bijvoorbeeld truffels snuffelen. **Ik weet echter niet genoeg** of een coronabesmetting überhaupt een geur heeft, **om hierover een mening te uiten**.

Bericht: "Gevaccineerden 27 keer meer kans op covidklachten dan niet-gevaccineerden."

 de wulf christian
@chrisenfran

Als antwoord op @fampoes @mislukt12345 en @Solveetcoagul12

Studie: geprikte patiënten hebben 27 keer meer kans op covidklachten dan ongeprikten zo hebben Israëliëse wetenschappers ontdekt. Zij keken naar de medische gegevens van tienduizenden Israëliërs die besmet raakten met corona.

ninefornews.nl
Studie: geprikte patiënten hebben 27 keer meer kans op covidklachten dan ong...
Mensen hadden na een natuurlijke besmetting veel minder kans om opnieuw besmet te raken dan patiënten die volledig gevaccineerd waren.

8:59 a.m. · 12 sep. 2021 · Twitter Web App

- 👉 **70%** schat bericht juist in
- 👁️ **15%** zag bericht eerder (vooral op Facebook en via televisie)
- ⚠️ **48%** hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 43% deed niets
  - 🔍 27% elders gecheckt
  - ⚠️ 22% doorgestuurd met waarschuwing
  - 👍 17% likete bericht

Waarom denken ze dat?

- “ Het gewoon van **iemand zijn Facebookprofiel** hij kan het gewoon zelf verzinnen.
- “ **Bron is onbekend en zeer betwifelbaar.**
- “ Het is juist omgekeerd ik heb de ware effect echt **gezien met mijn eigen ogen** in verschil van met vaccin of zonder.
- “ **Bron lijkt onbetrouwbaar. Taalgebruik** is ook niet correct. Dit wil echter niet zeggen dat het perse se niet waar is. Kan overgenomen zijn uit een betrouwbare bron, maar dat kan op basis van dit bericht niet met zekerheid gezegd worden. We worden overstelpt met nieuwsberichten over COVID, waardoor we op de **duur niet meer weten wat waar is en wat niet.**
- “ Een **Twitterbericht** van een doorsnee mens over een wetenschappelijk onderwerp neem ik met een grote korrel zout. Ook het gebruik van het woord **"geprikte" i.p.v. "gevaccineerde"** doet mij twijfelen aan de echtheid. De bron van het nieuws is mij ook onbekend en dus ben ik zeer wantrouwig. Opnieuw speelt hier mij eigen wetenschappelijke kennis een rol in het (on)geloof van het nieuws.
- “ Er staat een **goede foto** bij en ze hebben het getest.

Bericht: "Terroristen mee geëvacueerd uit Afghanistan."

Are some terrorists getting a free ride out of Afghanistan?

9:07am · 25 Aug 2021 · Twitter Web App

39 Replies 73 Retweets 194 Likes

53% schat bericht juist in

26% zag of hoorde bericht eerder (vooral via televisie en op school)

47% hiervan met waarschuwing dat het vals was

Reactie na zien van het bericht

- 🙄 61% deed niets
- 🗣️ 14% doorverteld in eigen woorden
- 👍 12% likete bericht
- 🔍 11% elders gecheckt

Waarom denken ze dat?

- " De titel staat in een vraag. De foto lijkt op een **meme**.
- " Er staat een **blauw vinkje** naast de naam (RT), daardoor denk ik dat het al eerder **betrouwbaar** is en die foto is al eerder in het nieuws gekomen.
- " **Betrouwbare bron**, en meerdere nieuwsbronnen hebben een gelijkaardig verhaal.
- " Dit zag ik meerdere keren opkomen op sociale media en **iedereen had dezelfde verhaal dus ik denk dat het waar is**.
- " De foto is de wereld rond gegaan maar is hier overduidelijk bewerkt om zo vals nieuws te kunnen verspreiden.
- " Het is afkomstig van Russia Today. In **Rusland verspreiden ze graag fake news** om de bevolking onder bedwang te houden.
- " Het is in Het Journaal geweest dat die een bewerkte foto was, bovendien werd de originele foto gedeeld via Twitter en gefactcheckt door accounts zoals Arbiter of Tweets.

Bericht: "Komiek Philippe Geubels rijk geworden door bitcoins."

SPECIALE BERICHTGEVING: De meest recente investering van Philippe Geubels verbaast experts en maakt grote banken doodsbang

Belgen verdienen al miljoenen euro's vanuit huis door gebruik te maken van deze maas in de wet om rijk te worden. Maar is het legaal?

Philippe Geubels onthult nieuwe geheime investering die honderden mensen in België erg rijk maakt

- 👉 61% schat bericht juist in
- 👁️ 13% zag of hoorde bericht eerder (vooral via Facebook)
- ⚠️ 54% hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 53% deed niets
  - 👍 19% likete bericht
  - ⚠️ 17% doorgestuurd met waarschuwing
  - 🚩 17% rapporteerde als verdacht

Waarom denken ze dat?

- " Er staat : 'SPECIALE BERICHTGEVING' en dat lijkt mij niet echt iets wat een krant zou zeggen. En ik zie **geen bron**.
- " Het onderschrift van de foto. De titel. Weten wat die persoon van job doet. **De lay-out**.
- " "Die meneer heeft dat misschien wel gezegd maar hij is een komediant en **misschien heeft hij dat gezegd om te lachen**.
- " Elsevier publiceert enkel wetenschappelijke artikels. Dit verhaal is eerder om de **aandacht te trekken**.
- " **Geubels niet met hoofdletter**, in het algemeen een sketchy manier van spreken'
- " De titel is erg verwarrend en **ik kan er niet zo goed aan uit** of het wel realistisch is of niet.
- " Geubie en bitcoins? Lijkt mij niet echt zijn manier van geld maken.
- " **Heb dit artikel niet gezien en volg Philippe Geubels**.
- " Het is een **bekende bron** voor mij, maar er staat geen publicatiedatum bij

Bericht: "Taliban hangen Amerikaanse militair op aan vliegende helikopter."

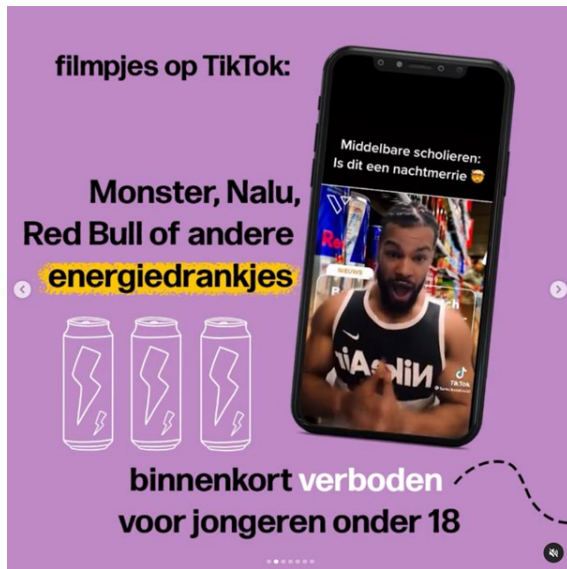

- 👁️ 52% schat bericht juist in
- 👁️ 14% zag of hoorde bericht eerder (vooral via Instagram en Facebook)
- ⚠️ 32% hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 32% deed niets
  - 👍 19% likete bericht
  - 🔄 12% stuurde bericht door
  - 🗣️ 17% doorverteld in eigen woorden
  - 🚩 15% rapporteerde als verdacht
  - ⚠️ 13% doorgestuurd met waarschuwing

Waarom denken ze dat?

- " Het **account ziet er niet echt uit** als je naar de naam kijkt.
- " Het **beeld is superslecht**.
- " Alles over politiek is gevaarlijk afhankelijk vanuit welke persoon/bron het gepositioneerd wordt, kan perfect zijn dat het zo is, maar **te veel risico dat het vanuit één bepaald standpunt geschreven wordt**, dus vandaar dat ik zoiets niet letterlijk ga geloven.
- " **Don't trust social media videos**.
- " Een sociale media pagina. Ook doordat het een joodse pagina is, kan dit fake zijn (ivm met de spanningen).
- " [Klopt] **Er is een video** er van.
- " Het gaat om een post gepubliceerd uit een niet-neutraal account. **Bij dit beeldmateriaal kan eender wat getypt worden**.
- " Het is een **ongeverifieerd Twitteraccount**.

Bericht: "Energiedrankjes binnenkort verboden voor jongeren onder 18 jaar."

- 👉 43% schat bericht juist in
- 👁️ 30% zag bericht eerder (vooral via Instagram)
- ⚠️ 24% hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 44% deed niets
  - 👍 37% likete bericht
  - 🗣️ 13% doorverteld in eigen woorden
  - 🔄 10% stuurde bericht door

Waarom denken ze dat?

- " Al een paar keer gehoord, en **nws.nws.nws is een betrouwbare bron.**
- " 1) niet echt realistisch 2) ik denk ook dat **ik er al zou van gehoord hebben moest het zo zijn.**
- " Frisdrank is een basisgoed, **ze kunnen dit niet verbieden** voor mensen jonger dan 18.
- " **Filmpjes op TikTok? Dat is niet te vertrouwen.**
- " Energiedrankjes zijn zeker niet slecht voor de gezondheid ! Als ze alcohol verbieden onder de 18 zou beter zijn dan energiedranken. **Daar zouden ze zich beter op focussen.**
- " **Het eerste wat ik hiervan lees.** Er is geen bronvermelding.
- " Het is **nws nws volgens mij**, TikTok is een best grote reden waarom er dingens zouden kunnen verboden worden.
- " Het ziet er uit als reclame.
- " Mijn broer van 14 had op **Instagram gezien dat dit fake is.**
- " Omdat het van TikTok komt, en **op TikTok zitten geen betrouwbare bronnen.**

Bericht: "Marilyn Manson is afgelopen jaren extreem verouderd in zijn gezicht."

Marilyn Manson has become the auntie that always asks when are you going to settle down and have children.

- 👉 43% schat bericht juist in
- 👁️ 5% zag bericht eerder
- ⚠️ 56% hiervan met waarschuwing dat het vals was
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 👍 39% likete bericht
  - 🚩 30% rapporteerde als verdacht
  - 🔍 26% elders gecheckt
  - 🗣️ 22% doorverteld in eigen woorden
  - ⚠️ 17% doorgestuurd met waarschuwing
  - 💬 17% plaatste reactie
  - 🙶 13% deed niets

Waarom denken ze dat?

- " In zijn gezicht en "auntie" zijn verschillende geslachten, **het kan waar zijn maar ik twijfel** aan de betrouwbaarheid.
- " Een **raar lettertype**, lijkt me niet om bij nieuwsberichten te gebruiken. Er staat gewoon een titel en foto, voor de rest helemaal niks. Geen bron(nen), geen datum, geen auteur,...
- " De **titel klinkt erg grof**, de teksttype ziet er vreemd uit, en als je het zo uitlegt is dat heel erg voor de arme man.
- " Bron staat er niet bij. Kan je **gemakkelijk fotoshoppen**.
- " **Ik ken haar niet**, maar het lijkt vals of van een krant dat heel subjectief is.

Bericht: "Vermiste dronken man helpt urenlang zoeken naar zichzelf."

DeMorgen.

Nieuws Turkije

'Vermiste' dronken man helpt urenlang zoeken naar zichzelf

Foto ter illustratie. Beeld Getty Images/Stockphoto

- 👉 58% schat bericht juist in
- 👁️ 34% zag of hoorde bericht eerder (vooral via Facebook, Instagram en televisie)
- ⚠️ [waarschuwing nvt want verhaal klopt]
- 📄 Reactie na zien van het bericht
  - 🙄 57% deed niets
  - 👍 22% likete bericht
  - 🔄 11% stuurde bericht door

Waarom denken ze dat?

- " **Betrouwbare bron** (officiële krant van België).
- " De Morgen zorgt normaal gesproken altijd dat hun bronnen kloppen, waardoor ik **95% zeker** ben dat dit klopt. Alhoewel ik in dit geval vermoed dat de lezers van dit soort artikels niet echt geïnteresseerd zijn in of het verhaal al dan niet klopt en gewoon een een vreemd verhaal willen lezen.
- " De Morgen, betrouwbare bron. Heb het artikel ook zelf gelezen. De **titel was een eye-catcher**.
- " **Het interesseert niemand iets.**
- " Het is een bekende bron, maar het **klinkt vrij onwaar**.
- " Het **lijkt me onwaarschijnlijk** dat een vermist persoon mee helpt zoeken naar zichzelf.
- " Ik ben dit artikel **tegengekomen op verschillende media**, dus ik weet dat het echt gebeurd was.
- " **Ik denk niet dat mensen hier grappen over gaan maken.**
- " **Gebeurt vaak** in deze wereld.

7 Nieuwswijsheid

Dit laatste stuk wil de nieuwswijsheid van Vlaamse jongeren in kaart brengen. Ten eerste gaan we hiervoor kijken naar de zelfgepercipieerde nieuwswijsheid, de mate waarin jongeren van zichzelf denken dat ze in staat zijn om kritisch om te gaan met nieuws. Hierna rapporteren we de scores op een kennistest rond de bredere context van nieuwsproductie, -distributie en -gebruik. We baseerden ons hiervoor op een reeks vragen ontwikkeld door Vraga et al. (2021). Tot slot brengen we de verschillende blokken van dit rapport samen om verbanden te vinden tussen kennis en gedrag rond nieuws.

7.1 Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid

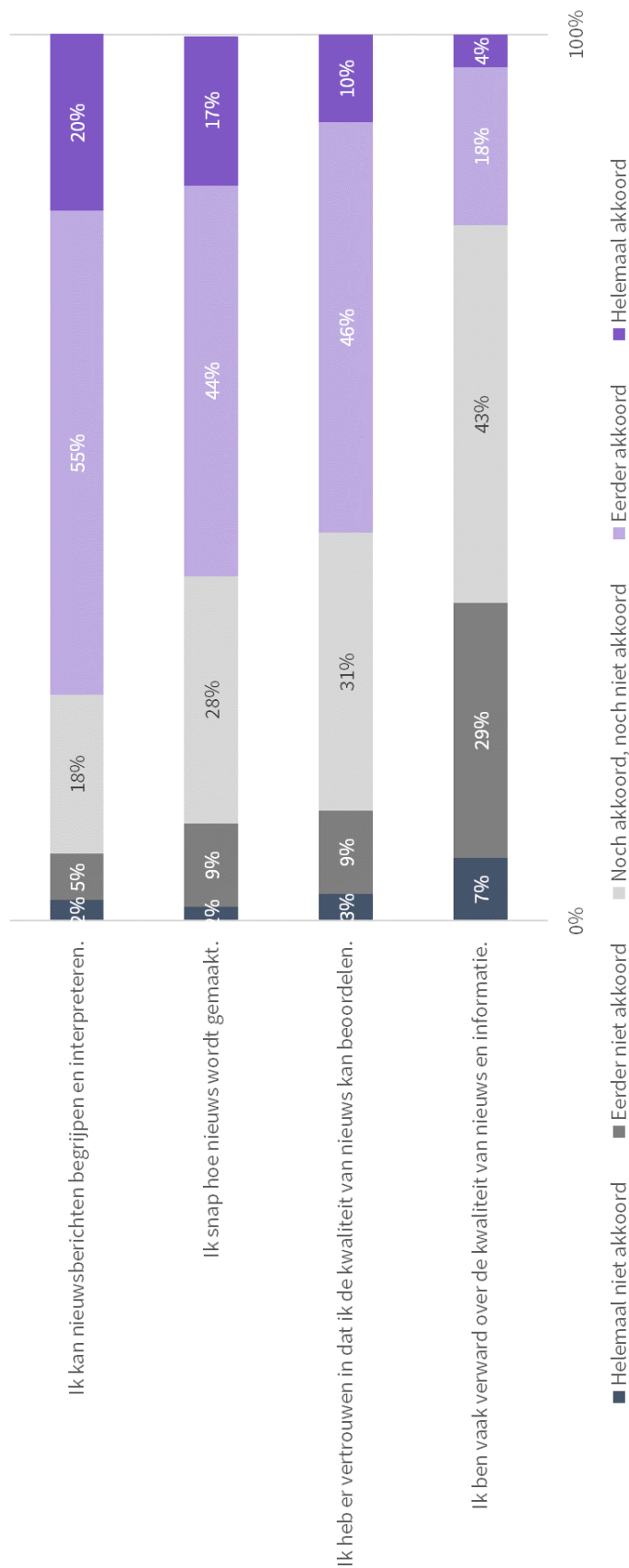
Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid (origineel Self-perceived news literacy) is een schaal ontwikkeld door Vraga et al. (2015) die meet hoe nieuwswijs jongeren zichzelf inschatten. Het onderzoek van de auteurs toont aan dat mensen die geloven in hun eigen kunnen, inderdaad ook echt kritischer kunnen omgaan met nieuws.

Jongeren hebben het gevoel dat ze in staat zijn om kritisch om te gaan met nieuws. Drie op de vier (75%) jongeren geeft aan dat ze nieuwsberichten kunnen begrijpen en interpreteren. Drie op de vijf zeggen te snappen hoe nieuws wordt gemaakt (61%) en vertrouwen te hebben in zichzelf dat ze de kwaliteit van nieuws kunnen beoordelen (56%). Tegelijk geeft een op de vijf (22%) aan vaak verward te zijn over de kwaliteit van nieuws en informatie.

<i>Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid</i>	Helemaal niet akkoord		Neutraal		Helemaal akkoord	Totaal	$\bar{x}$
Ik kan nieuwsberichten begrijpen en interpreteren.	2%	5%	18%	55%	20%	100%	3,85
Ik snap hoe nieuws wordt gemaakt.	2%	9%	28%	44%	17%	100%	3,65
Ik heb er vertrouwen in dat ik de kwaliteit van nieuws kan beoordelen.	3%	9%	31%	46%	10%	100%	3,51
Ik ben vaak verward over de kwaliteit van nieuws en informatie. (R)	7%	29%	43%	18%	4%	100%	2,82

Tabel 7-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?

Jongeren hebben het gevoel dat ze in staat zijn om kritisch om te gaan met nieuws

Figuur 7-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?

<i>Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid</i>	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Ik kan nieuwsberichten begrijpen en interpreteren.	3,72	3,51	3,76	3,59	4,02	4,06	3,85
Ik snap hoe nieuws wordt gemaakt.	3,51	3,66	3,65	3,59	3,71	3,88	3,65
Ik heb er vertrouwen in dat ik de kwaliteit van nieuws kan beoordelen.	3,33	3,36	3,43	3,40	3,64	3,76	3,51
Ik ben vaak verward over de kwaliteit van nieuws en informatie.	2,71	2,87	2,81	2,90	2,86	2,95	2,82

Tabel 7-2. Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid uitgesplitst naar opleidingsniveau

<i>Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid</i>	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Ik kan nieuwsberichten begrijpen en interpreteren.	3,59	4,36	3,91	3,92	3,43	3,85
Ik snap hoe nieuws wordt gemaakt.	3,57	4,05	3,60	3,62	3,45	3,65
Ik heb er vertrouwen in dat ik de kwaliteit van nieuws kan beoordelen.	3,44	3,89	3,52	3,49	3,16	3,50
Ik ben vaak verward over de kwaliteit van nieuws en informatie. (R)	3,04	2,64	2,83	2,75	2,82	2,82
Score schaal	3,39	3,91	3,55	3,57	3,31	3,55

Tabel 7-3. Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid uitgesplitst naar opleidingsniveau

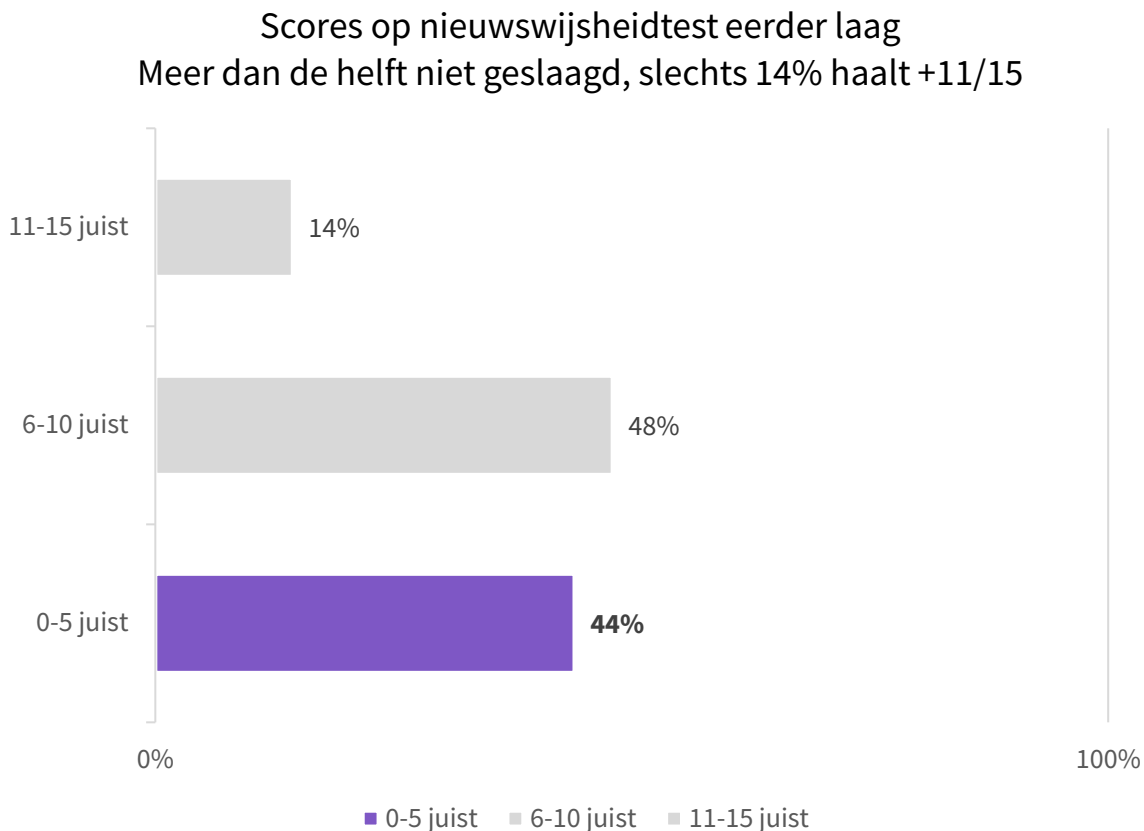

7.2 Korte kennistest

Vraga et al. (2021) ontwikkelden een kennistest bestaande uit 15 kennisvragen om nieuwswijsheid te meten. Hiermee polsen ze naar de kennis over de persoonlijke en maatschappelijke processen waarin nieuws wordt gemaakt, verspreid en geconsumeerd.

De vragen zijn steeds multiple choicevragen, met telkens maar 1 antwoord correct. De jongeren konden ook steeds 'ik weet het niet' aanvinken. De originele Amerikaanse kennistest is aangepast aan de Vlaamse nieuwsecologie.

Wanneer we de scores bekijken, dan merken we op dat deze eerder laag zijn. De scores variëren van 0 tot 15/15, met **een gemiddelde van 6,13 op 15** ($SD=3,06$). **Amper een op de vijf (21,9%) slaagt voor de kennistest** (er werd geen giscorrectie toegepast).

Figuur 7-2. Visuele samenvatting van de kennistest over nieuws

De score op de kennistest correleert significant met leeftijd: hoe ouder hoe beter de score ($r(1122) = 0.26$, $p < 0.001$). Meisjes scoren ook beter op de test dan jongens (gemiddeld 6.55 voor meisjes, 5.71 voor jongens).

	Man	Vrouw	Intersekse	Totaal
Score kennistest nieuws	5,71	6,55	6,79	6,13

Tabel 7-4. Score kennistest nieuws, uitgesplitst naar geslacht

	12-15	16-19	20-23	24-26	Totaal
Score kennistest nieuws	4,91	6,14	6,79	6,82	6,13

Tabel 7-5. Score kennistest nieuws, uitgesplitst naar geslacht

	ASO	BSO	TSO	afgest. geen h. diploma	student hoger	afgest. hoger diploma	Totaal
Score kennistest nieuws	5,25	3,79	5,46	5,17	7,24	7,37	6,13

Tabel 7-6. Score kennistest nieuws, uitgesplitst naar opleiding

	Geïnter.	Expert	Fan	Mijder	Pass.	Totaal
Score kennistest nieuws	2,71	10,66	6,29	7,66	3,29	6,13

Tabel 7-7. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar nieuwsprofiel

De vragenbatterij zoomt in op vijf verschillende domeinen rond nieuws en journalistiek. Vraga et al. (2021) spreken hierbij over de 5C's: Context, Creatie, Content, Circulatie en Consumptie.

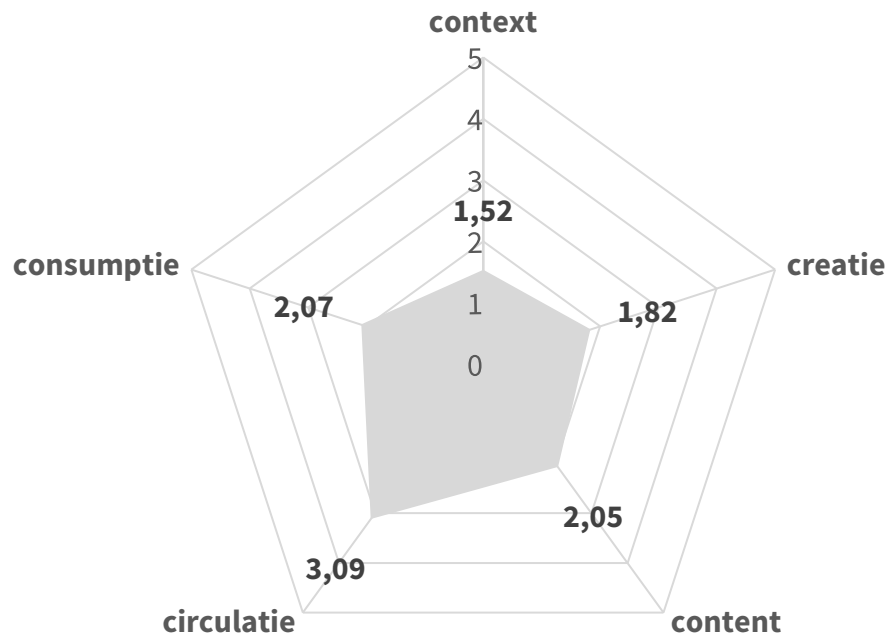
Context	Sociale, wettelijke en economische omkadering waarin nieuws wordt gemaakt
Creatie	Proces dat journalisten en anderen doorlopen om nieuws of andere journalistieke inhoud te bedenken, rapporten en maken
Content	Eigenschappen die een nieuwsverhaal of -bericht onderscheidt van andere soorten media
Circulatie	Proces waarbij nieuws verspreid en verdeeld wordt naar potentieel publiek
Consumptie	Persoonlijke eigenschappen die bijdragen aan nieuwsgebruik, aandacht en evaluatie

Tabel 7-8. Definities van de 5C's van nieuws door Vraga et al. (2021)

Er zitten dan ook opvallende verschillen tussen de kennis van deze 5C's: de kennis over circulatie (met onder meer de rol van sociale media bij het verspreiden van nieuws) is het hoogste met 3,09/5, De kennis van de bredere nieuwscontext is het laagste (1,52/5).

We kunnen hieruit concluderen dat mediawijsheidprogramma's werken, want kennis en attitude over kernthema's merkbaar hogere scores. Jongeren zijn zich intussen bewust van rol sociale media in nieuwsdistributie. De kennis over nieuwsomgeving is echter zeer laag. Dit is echter wel belangrijk door verband met misinformatie herkennen, al weten we niet of dat kennis verhogen ook herkennen verbetert (ref. infra).

Kennis over circulatie hoogste, context en creatie het laagst

Figuur 7-3. Visuele voorstelling van de scores van de kennistest, uitgesplitst naar de 5C's

7.3 Nieuwswijs gedrag begrijpen

De kern van deze studie is het in kaart brengen van **Nieuwswijsheid**. Naar analogie met Tully et al. (2021) maken we een onderscheid tussen nieuwswijsheid en nieuwswijs gedrag.

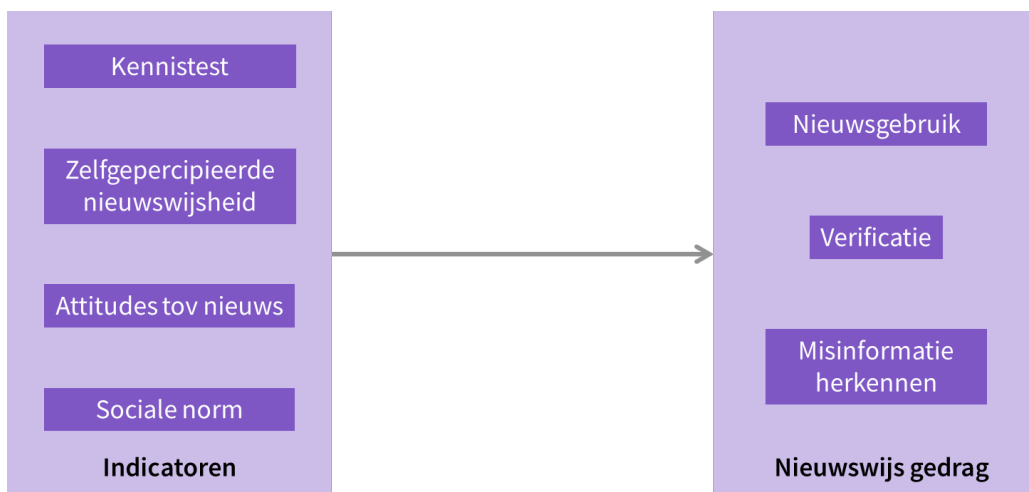
De ‘kennis-gedrag’-kloof

Figuur 7-4. De kloof tussen kennis en nieuwswijs gedrag (doen) (naar Tully et al., 2011; Tamboer & Rozendaal, 2021)

De vraag is dan ook hoe nieuwswijsheid en nieuwswijsgedrag zich tegenover elkaar verhouden.

Als basis gebruikten we hiervoor volgend model:

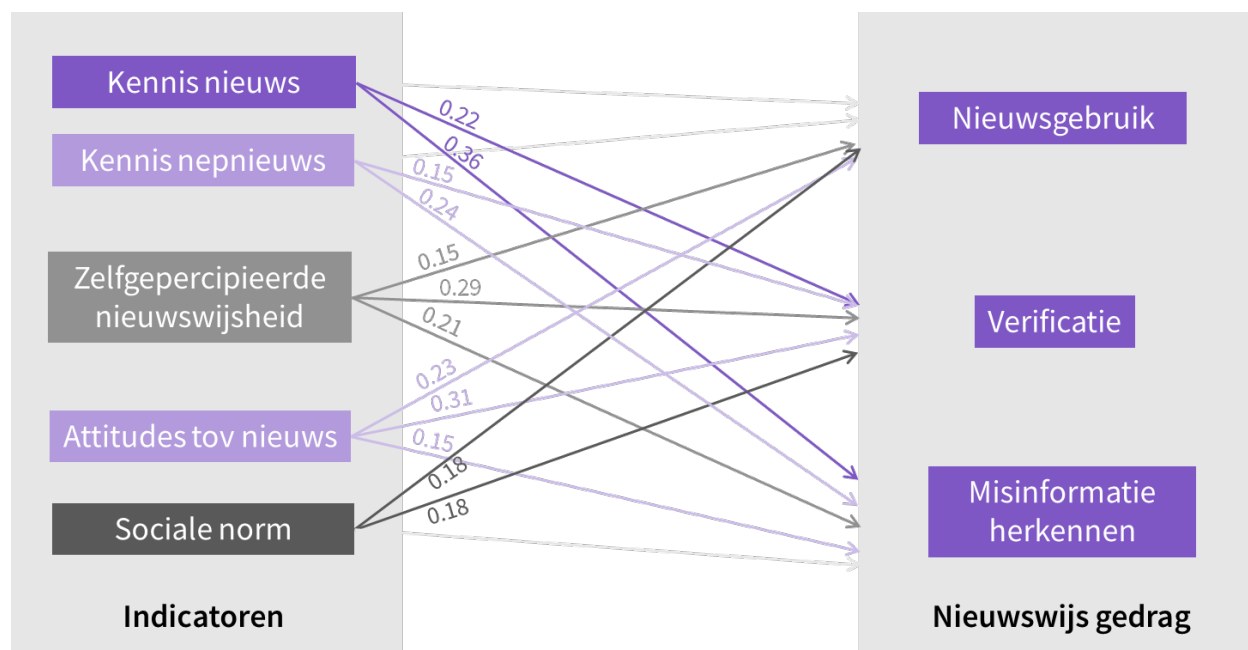
Figuur 7-5. Conceptuele opdeling tussen nieuwswijsheidsindicatoren en nieuwswijs gedrag

De in deze barometer gemeten indicatoren van nieuwswijsheid, zelfgepercipieerde nieuwswijsheid, attitudes tegenover nieuws en de sociale norm tegenover nieuws hangen zoals voorspeld door het model inderdaad samen met nieuwswijs gedrag (nieuwsgebruik, verificatie-gedrag en het kunnen herkennen van misinformatie). **Tabel 7.9.** geeft een overzicht van alle correlaties.

	Nieuwsgebruik	Verificatie	Misinformatie herkennen
Nieuwswijsheid	0.05	0.22*	0.36*
Nieuwswijsheid nepnieuws	0.03	0.15*	0.24*
Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid	0.15*	0.29*	0.21*
Attitudes tov nieuws	0.23*	0.31*	0.15*
Sociale norm	0.18*	0.18*	0.05

Tabel 7-9. Pearson correlatiematrix tussen centrale concepten en nieuwswijs gedrag, * $p < 0.001$

De sterkste positieve correlatie zien we voor nieuwswijsheid en het herkennen van misinformatie. Wie meer kennis heeft over hoe nieuws wordt gemaakt en verspreid slaagt er ook beter in om nepnieuwsverhalen als dusdanig te herkennen. Ook de correlatie tussen nieuwsattitudes en verificatiegedrag valt op: wie het nieuws volgt omdat hij dat leuk, nuttig en interessant vindt geeft ook aan vaker de bron van een nieuwsbericht te controleren.

Figuur 7-6. Visuele voorstelling van de correlaties tussen centrale concepten en nieuwswijs gedrag, vermelde cijfers = * $p < 0.001$

8 Bronnenlijst

- Anrys, S., Deprez, A., Janssens, C., Anseel, S., Herssens, S. & Hazebroek, M. (2020). *Nieuws in coronatijd*. Arteveldehogeschool.
- Anrys, S., Van Damme, K., & Stijn, A. (2021). *Zeven nieuwsmomenten van Vlaamse jongeren*. Arteveldehogeschool. www.arteveldehogeschool.be/nieuwsmomenten
- Baccarne, B., De Wolf, R., Van Damme, K., & Vanhaelewyn, B. (2018). *Jongeren en nieuws: enkele cijfers uit Apestaartjaren 2018*. Mediawijs, Mediaraven en imec-mict-UGent.
- Deprez, A., Janssens, C., D’Hulster, H. & Hazebroek, M. (2020) *Onderzoeksrapport ouders en fake nieuws*. Arteveldehogeschool.
- Deprez, A., Naudts, J. & Janssens, C. (2019). *Jongeren en fake nieuws. Wie helpt jongeren nieuws kaderen en fake nieuws herkennen*. Arteveldehogeschool.
- Deprez, A., Vermeulen, L. & Janssens, C. (2018). *Fake nieuws en Facebook. Nieuwswijsheid van Vlaamse jongeren tussen 15 en 24 jaar onderzocht*. Arteveldehogeschool.
- Hendrickx, J., Muyltermans, L. & Biltreyst, T. (2021). Nieuws op maat. Uitdagingen en aanbevelingen voor jongerennieuws. In T. Raats & T. Evens. *Media en innovatie in een veranderende samenleving. Uitdagingen voor de Vlaamse mediasector*. (pp. 193-208).
- Hoedt, L. (2020, 10 november). *Mobiele journalistiek: nws.nws.nws op Instagram*. Gastcollege Actuele Aspecten van Journalistiek, Universiteit Gent.
- Lievens, J., Siongers, J. & Waeye, H. (2009). *Participatie in Vlaanderen. Basisgegevens van de participatiesurvey 2009* (red.). Acco.
- Lips, J. (2022, 25 februari). *Nieuws op maat van jongeren, TikTok als platform*. Gastcollege Journalistieke nieuwsgaring en productie, Universiteit Gent.
- Picone, I., Vandenplas, R., Vis, S. & P. (2021). *Digital News Report 2020*. imec-SMIT-VUB en Reuters Institute for the Study of Journalism. <https://www.nieuwsgebruik.be/>

- Raeymaeckers, K. (2003). De kloof tussen jongeren en nieuws: een onderzoek naar de manier waarop Vlaamse 16-tot 18-jarigen omgaan met kranten. In *Nieuws, democratie en burgerschap: onderzoek over hedendaagse nieuwsmedia* (pp. 161-175). Academia press.
- Rozendaal, E & Tamboer, S. (2021, 30 april). *Nepnieuws. Het belang van nieuwswijsheid* [PowerPoint slides]. Gastcollege Journalistieke nieuwsgaring en productie, Universiteit Gent.
- Tamboer, S.L., Kleemans, M., Molenaar, I., & Bosse, T. (2022). Developing a model of news literacy in early adolescents: a survey study. *Mass Communication and Society (online first)*, 1-26. doi: 10.1080/15205436.2022.2048027
- Tully, M., Maksl, A., Ashley, S., Vraga, E. K., & Craft, S. (2021). Defining and conceptualizing news literacy. *Journalism*, 14648849211005888.
- Van Cauwenberge, A., Beentjes, H., & d'Haenens, L. (2011). Een typologie van jonge nieuwsgebruikers in een multimediaal landschap. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 39(1). 64-78.
- Van Damme, K. (2020). *Transforming journalism, transforming audiences? Audience-centred research on news use in the omnipresent news environment*. Universiteit Gent. Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen.
- Vandendriessche, K., Steenberghe, E., Matheve, A., Georges, A., & De Marez, L. (2021). *digimeter 2020: Digitale Trends in Vlaanderen*. imec-mict-UGent.
- Vanhaelewyn, B., Waeterloos, C., Joris, G., Martens, M., De Wolf, R., De Leyn, T., ... & Ponnet, K. (2020). Onderzoeksrapport Apestaartjaren: De digitale leefwereld van jongeren.
- Vraga, E. K., Tully, M., Maksl, A., Craft, S., & Ashley, S. (2021). Theorizing news literacy behaviors. *Communication Theory*, 31(1), 1-21.

9 Bijlages

9.1 Vragenlijst

De vragenlijst is te downloaden via www.arteveldehogeschool.be/nieuwsbarometer

9.2 Lijst van alle figuren

Figuur 1-1. Onderzoek Arteveldehogeschool naar jongeren en desinformatie	14
Figuur 4-1. Hoe vaak gebruik je onderstaande om het nieuws te volgen?, filter op minstens dagelijks	27
Figuur 4-2. Hoe ben je de afgelopen week in aanraking gekomen met online nieuws?	29
Figuur 4-3. Welke sociale media gebruik je om het nieuws te volgen?.....	32
Figuur 4-4. Vink aan waar je de afgelopen week online nieuws volgde?	35
Figuur 4-5. Vink aan waar je de afgelopen week tv-nieuws volgde.....	36
Figuur 4-6. Vink aan waar je de afgelopen week via radio nieuws volgde.....	37
Figuur 4-7. Vink aan waar je de afgelopen week nieuws op papier volgde	38
Figuur 5-1. In het algemeen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over.....	39
Figuur 5-2. In het algemeen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over.....	40
Figuur 5-3. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?	42
Figuur 5-4. In hoeverre denk je dat je de mensen rond jou het nieuws aandachtig volgen?.....	44
Figuur 5-5. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen	47
Figuur 5-6. Ik heb wel eens betaald voor een nieuwsartikel dat ik niet volledig kon lezen.	51
Figuur 6-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?	52
Figuur 6-2. Wanneer je nieuws tegenkomt, hoe schat je de betrouwbaarheid van het nieuws in?.....	56
Figuur 6-3. Overzicht in percentage van score inschatten van (nep)nieuwsberichten.....	59
Figuur 7-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?	73
Figuur 7-2. Visuele samenvatting van de kennistest over nieuws.....	75
Figuur 7-3. Visuele voorstelling van de scores van de kennistest, uitgesplitst naar de 5C's.....	78
Figuur 7-4. De kloof tussen kennis en nieuwswijs gedrag (doen)	79
Figuur 7-5. Conceptuele opdeling tussen nieuwswijsheidsindicatoren en nieuwswijs gedrag	79
Figuur 7-6. Visuele voorstelling van de correlaties tussen centrale concepten en nieuwswijs gedrag.....	80

9.3 Lijst van alle tabellen

Tabel 2-1. Leeftijd van de steekproef	20
Tabel 2-2. Met welk geslacht identificeer je je?.....	20
Tabel 2-3. Wat is voor jou van toepassing?	21
Tabel 2-4. In welke studierichting/stroom zit je? + Wat is jouw hoogst behaalde diploma?	21
Tabel 2-5. Heb je minstens 1 ouder die geboren is buiten België en EU-15?	22
Tabel 2-6. In welke provincie woon je?	22
Tabel 2-7. Vergelijkende scoretabel van de verschillende profielen.....	23
Tabel 4-1. Hoe vaak gebruik je onderstaande bronnen of toestellen om het nieuws te volgen?	28
Tabel 4-2. Frequentie nieuwsgebruik uitgesplitst naar nieuwsprofiel.....	28
Tabel 4-3. Online nieuwsbronnen, uitgesplitst naar leeftijd	30
Tabel 4-4. Online nieuwsbronnen, uitgesplitst naar nieuwsprofiel	31
Tabel 4-5. Nieuws op sociale media, uitgesplitst naar leeftijd	32
Tabel 4-6. Nieuws op sociale media, uitgesplitst naar opleiding.....	33
Tabel 4-7. Nieuws op sociale media, uitgesplitst naar nieuwsprofiel.....	33
Tabel 4-8. Top 5 online nieuwsbron, uitgesplitst naar leeftijd.....	34
Tabel 4-9. Top 5 online nieuwsbron uitgesplitst naar opleidingsniveau	35
Tabel 4-10. Twee meest bekeken tv-zenders uitgesplitst naar leeftijd	36
Tabel 4-11. Twee meest bekeken tv-zenders uitgesplitst naar opleidingsniveau.....	36
Tabel 4-12. Radionieuws, uitgesplitst naar leeftijd	37
Tabel 5-1. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema uitgesplitst naar leeftijd	40
Tabel 5-2. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema uitgesplitst naar opleiding.....	41
Tabel 5-3. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema, uitgesplitst naar nieuwsprofiel.....	41
Tabel 5-4. Nieuwsattitudes uitgesplitst naar leeftijd.....	42
Tabel 5-5. Nieuwsattitudes uitgesplitst naar opleidingsniveau.....	43
Tabel 5-6. Gemiddelde nieuwsinteresse per thema, uitgesplitst naar nieuwsprofiel	43
Tabel 5-7. Sociale norm uitgesplitst naar leeftijdscategorie.....	45
Tabel 5-8. Sociale norm uitgesplitst naar opleidingsniveau	45
Tabel 5-9. Sociale norm uitgesplitst naar nieuwsprofiel	45
Tabel 5-10. Houding tov professionele nieuwsmedia uitgesplitst naar leeftijd	48
Tabel 5-11. Houding tov professionele nieuwsmedia uitgesplitst naar opleidingsniveau	48
Tabel 5-12. Houding tov professionele nieuwsmedia uitgesplitst naar nieuwsprofiel	49
Tabel 5-13. Reflectie eigen nieuwsgebruik	49
Tabel 5-14. Reflectie eigen nieuwsgebruik, uitgesplitst naar leeftijd	50
Tabel 5-15. Reflectie eigen nieuwsgebruik, uitgesplitst naar opleiding	50

Tabel 5-16. Reflectie eigen nieuwsgebruik, uitgesplitst naar nieuwsprofiel	50
Tabel 6-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar leeftijd	53
Tabel 6-2. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar opleidingsniveau	53
Tabel 6-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar nieuwsprofiel	54
Tabel 6-4. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?	55
Tabel 6-5. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar leeftijd	55
Tabel 6-6. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar opleiding	55
Tabel 6-7. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen? Uitgesplitst naar nieuwsprofiel	55
Tabel 6-8. Wanneer je nieuws tegenkomt, hoe schat je de betrouwbaarheid van het nieuws in?	56
Tabel 6-9. Zijn volgende stellingen over nepnieuws volgens jou waar of niet?.....	57
Tabel 6-10. Score kennis over nepnieuws, uitgesplitst naar opleiding	58
Tabel 6-11. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar geslacht	60
Tabel 6-12. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar opleiding	60
Tabel 6-13. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar opleiding	60
Tabel 7-1. In welke mate ben je akkoord met volgende stellingen?	72
Tabel 7-2. Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid uitgesplitst naar opleidingsniveau	74
Tabel 7-3. Zelfgepercipieerde nieuwswijsheid uitgesplitst naar opleidingsniveau	74
Tabel 7-4. Score kennistest nieuws, uitgesplitst naar geslacht	76
Tabel 7-5. Score kennistest nieuws, uitgesplitst naar geslacht	76
Tabel 7-6. Score kennistest nieuws, uitgesplitst naar opleiding.....	76
Tabel 7-7. Score misinformatie herkennen, uitgesplitst naar nieuwsprofiel	76
Tabel 7-8. Definities van de 5C's van nieuws door Vrgaa et al. (2021).....	77
Tabel 7-9. Pearson correlatiematrix tussen centrale concepten en nieuwswijs gedrag, * $p < 0.001$	80

Ben je getriggerd door het onderzoek? Ga je graag in dialoog?

Of blijf je met vragen zitten na het lezen van dit rapport?

We zijn steeds bereid om het onderzoek toe te lichten.

Aarzel niet om contact op te nemen!

dr. Kristin Van Damme, dr. Clio Janssens en Wim Vanhenden

Onderzoekers Arteveldehogeschool

Communicatie, Media en Design

kristin.vandamme@arteveldes.be

<https://www.arteveldeschool.be/jongeren-en-nieuws>

<https://www.arteveldeschool.be/nieuwsbarometer>